

**Isarhe Iyiki Ize iyi
Uyohana
aka atseng
Utsutson ri itsi ubvur
Uyohana**

Awu Uyohana atseng ubvur uwurɛ, unga atseng umgbɔ adɛyiwe ugɛ Uyesu unga awu Urhɛm ukpu ugbagbaa ukpu Unum, ukpurukpi <<uku uwe uner nu usei nggu umɛn.>> Ru nyaku ubvur ha uku urherhe, atseng Isarhe Iyiki Ize iyɛɛ ngge itsú abika avarha ngge ama awe ru imangmang ugɛ Uyesu awu uwuku ufɔrh ha umbɔ aka abemuwa, ungwɛ Unum hã, nu ugɛ ru ubok imangmangmbɔ ru unga, umbɔ ama akpo urhɛ (20.31).

Uyohana aka amaa idɛyiwe ugɛ Uyesu unga awu Urhɛm ukpu ugbagbaa ukpu Unum, agbɛr aki inggbaashia arherha arherhe ri itsi ikpũ ídzeu iyiriyɛ iki idɛyiwe ugɛ Uyesu awu uwuku ufɔrh ha umbɔ aka abemuwa, ungwɛ Unum hã. Akirakɛ aka adɔsa ru agbɛr akɛɛ ha, arherha arherhe ri itsi abinkɛ aka adzeka ru ídzeu ha. Agbɛr akɛɛ adɛyiwe ugɛ abɔɔ awe ru imangmang ru Uyesu na awe abika adɔsa unga, bɔr abɔɔ akpɛẽ unga na ashimbɔ ri imangmang. Arherhe aki 13–17 arherha arherhe ri itsi iwɛrhɛ Uyesu nggu angwɛ imesanga ru utsuu ha umbɔ aka adzur unga, nu irhɛm iyiki ifita ru umbɔ ru utsuu ha. Arherhe aki imaataka ikinanake ru ubvur uwurɛ, arherhuke arherhe ri itsi idzidzur Uyesu nu ufainga, akpenga

ri igārḥāmau ucucii nu isisoknga ra akpe, nu unga aka adzeka ra ateu angwē imesanga ri ivangye unga aka asok ra akpe.

Uyohana arherha arherhe ri itsi izūwā iyi urhe uwu ugbaashia ru ubok Ukiristo. Izūwā hā itirhi icere nu iyiriyē iki iba ra abirabe aka awe ru imangmang uge Uyesu unga awu utsīndī hā, idzidzerhe ha, nu urhe ha.

Abinkε aka awe umə

Utsutson ri itsi ubvur Uyohana (1.1-18)

Uyohana Uner Ubətisima nu abi itser Uyesu abi inggbaashia (1.19-51)

Itser Uyesu unga aka atō ra awiya (2.1–12.50)

Uyesu agbisha adzeu akpenga (13.1–17.26)

Akpe Uyesu (18.1–19.42)

Isisok Uyesu ra akpe (20.1–21.25)

Urhεm hā uwu uner

¹ Ri inggbaashia Urhεm uwekpə, Urhεm hā uwu nggu Unum, urhεm hā uwu Unum.

² Unga awu nggu Unum ri inggbaashia.

³ Awu ru uboknga umbə aka amuna abina kishoo. Age unga ashia, ubin usi ímunukpə ra abin hā umbə aka amuna.

⁴ Ru unga urhe uwemgbə, urhe ha awu irhirhang ra anera kishoo.

⁵ Irhirhang hā irhang ru uzī, bər uzī hā usi ihwεngkpə ngge.

⁶ Unera nuwə Unum aka adene unga aba. It-soknga igburh Uyohana.

⁷ Unga aba awu ideka ri irhirhang hā, nggee ru uboknga anera kishoo ama awe ru imangmang.

⁸ Unga asi iwea irhirhang hã. Unga aba awu ideka irhirhang hã ukpekũ.

⁹ Uwu ha aka awe irhirhang iyi idzidzerhe aka abanga ru upfung. Unga aka idzowe irhirhang ru anera kishoo ru upfung.

¹⁰ Urhem hã uwe ru upfung. Upfunga umuna ru uboknga, b̃or upfung hã usi ihwengkp̃o unga.

¹¹ Unga aba ru upfungkpi uku uwe ukpunga, b̃or anernga asi iỹimb̃o unga.

¹² Rimi hã kishoo abika aỹei unga, nu abika adzowe imangmang ri itsoknga, unga adzowuka umb̃o ijee umb̃o awe angw̃ẽ Unum.

¹³ Awu Unum abema ngge iwe rimi ngge itsu umb̃o awu angw̃ẽnga, asi iwea imar iyi anera, use ikponi iyor, use isis̃eng anera itsu umb̃o awu angw̃ẽ Unum.

¹⁴ Urhem hã uwu unera nu usei nggu um̃en. Um̃en inỹām̃en ig̃ongnga, ig̃ongỹe iki iwu iyi unanyĩ Ungw̃ẽwi aka adzeku Ut̃e. Awu nggu imimuta nu idzidzerhe.

¹⁵ Uyohana adzowuka ideka ri itsinga. Atsarhi irhaknga age, <<Uw̃ere awu unga hã umum iki irherha arherhe ri itsinga ri ivangỹe umum iki ĩg̃or uge, <Uwuruwi aka iba ru undzingmum ananga umum, ubinkutsu awea umb̃o ad̃orha amar umum.>>

¹⁶ Um̃en kishoo iỹei idorh irh̃eirhe iki idzeku imimutanga.

¹⁷ Adzaa ĩkpem ru ubok Umusa, b̃or imimuta nu idzidzerhe idzeku ubok Uyesu Ukiristo.

¹⁸ Unera anasi inỹãã Unum, b̃or unanyi Ungw̃ẽnga adeyiwa um̃en iwiwe Unum. Unanyi

Ungwẽ hã akhapa nggu Unum Ute, unga itsikamnga awu Unum.

Uyohana atseyinga iwe Ukiristo

(Umat 3.1-12; Umar 1.1-8; Irh 3.1-18)

¹⁹ Ideka Uyohana iye, ri ivangye abi ijee Uyahuda ru Urusharhima adene abika adzowe idem-Num abo nu abi Urhawi ru Uyohana arhusa unga age, <<Ungo uwu ungamo?>>

²⁰ Uyohana adekuwe umbõ ra awiya age, <<Asi iwea umum iwu Ukiristo.>>

²¹ Umbõ arhusa unga age, <<Ungo uwu ungamo? Awu ungo uwu Uirhiya?>>

Unga age, <<Ĩĩ.>>

Umbõ arhusa ikēi age, <<Awu ungo uwu uner uwuku usam Arherhu-Num hã Umusa aka arherhe uge ibanga?>>

Unga age, <<Ĩĩ.>>

²² Umbõ agor unga age, <<Ude ungo uwu ungamo? Udeyiwa ubinkpi umen iki izĩ ideyiwe abika adena umen. Ungo udeyiwa umen use ri itsingo?>>

²³ Uyohana akũ arherhe uner uwuku usam Arherhu-Num Uishaya agor umbõ age, <<Awu umum iwu urhemkpi uku idũwã ra arhum uge, <Àka agbishu utsĩndĩ Uteijee uku urhirhiki.>>*

²⁴ Mõce abi Ufarisi ha umbõ aka adene,

²⁵ arhusu Uyohana age, <<Awu use utsu ungo usorhuwe ubotisima uba ungo usi iweo Ukiristo, ikēi ungo usi iweo Uirhiya, ikēi ungo usi iweo uwuku usam Arherhu-Num hã Umusa aka arherhe uge ibanga?>>

* **1:23** Àka anyã ikēi: Uish 40.3.

²⁶ Uyohana agər umbə agε, <<Umum isorhuwe ubətisima nggu amē, bər uwəə ruwə ru umbi, uwuruwi umbi aka asi ihwεngmbi unga.

²⁷ Unga awuri iba ru undzingmum, uwuruwi umum isi ímēmum igarhuwe arhi abadaknga.>>

²⁸ Kishoo akεε ha akorhe ru Ubetani, ugar Azē Urdun, anangkε Uyohana aki isorhuwe ubətisima.

Uyesu Ungwē Itsurhi Unum

²⁹ Ukpe uku usar, Uyohana anyā Uyesu aka azērḥā aba ra anangnga, Uyohana agε, <<Àka anyā, Ungwē Itsurhi Unum uwuruwi aka itsūwe arhim upfunga!

³⁰ Uwεε awu unga ḥā nuwi umum iki ĩgər ĩgε, <Uwəə ruwə aba ru undzingmum ananga umum, ubinkutsu, unga aka awea umbə adərha amar umum.>

³¹ Umum isi ihwεng unga, bər umum iki isorhu ubətisima nggu amē ngge itsu abi Uisrairha ama ahwεng unga.>>

³² Məcε Uyohana adzowe ideka iyεε agε, <<Umum inyā Ipfu-Num iki icipuwa ru nyaku unurḥeu ra afā, iba isei nu unga.

³³ Umum isi ihwεng unga, bər Unum uwuku udena umum ĩba isorhu ubətisima nggu amē, unga agər umum agε, <Utsakwi ungo uku unyā Ipfu-Num icipuwa iseingge nu unga, awu unga ḥā nuwə aka isorhuwe ubətisima nggu Ipfu Isarsatangge.>

³⁴ Umum inyāmum ngge iki iwe rimi ḥā ni iwe-mum ri ideka ugε unga awu Ungwē Unum.>>

*Angwē imesa Uyesu abi inggbaashia
(Umat 4.18-22; Umar 1.16-20; Irh 5.2-11)*

³⁵ Ukpe uku usar ikei Uyohana adēē nggu angwē imesanga avaa.

³⁶ Unga aka anyā Uyesu aka azērḥā atōng, unga agε, <<Àka anyā, Ungwē Itsurhi Unum!>>

³⁷ Angwē imesa ha ikivarhambō aka agū arherhe Uyohana, umbō adōsu Uyesu.

³⁸ Uyesu aka adzipa arhi undzingnga, anyā umbō aka adōsa unga, unga arhusa umbō agε, <<Umbi abee use?>>

Umbō agε, <<Rabbi, ungo usei ri inεε?>> Agben <<Rabbi>> agburh <<A umarhem.>>

³⁹ Uyesu agōr umbō agε, <<Àka aba, umbi awuri inyāmbi.>>

Nggee angwē imesa ha azī anyā anangke unga aka aseī. Umbō atsī umō ra akara annaa aki urhεε na aseī nggu unga unum hā.

⁴⁰ Uandarawu, ungwēmbō Usiman Ubitru, awu umō ri iner ha ikivarhangge iki igū arherhe Uyohana ri itsi Uyesu ni idōsa unga.

⁴¹ Uandarawu atirha abee ungwēmbō Usiman, agōr unga agε, <<Umen iki ikpomēn Uarhmasihu,>> agbena agburh <<Ukiristo.>>

⁴² Unga akū Usiman azīā ru Uyesu.

Uyesu arhi unga na agε, <<Ungo uwu Usiman ungwē Uyohana. Awuri iyisa ungo Ukefa,>> agbena aka agburh <<Ubitru.>>

Uyesu ayisu Ufirhibu nu Unataniyerh

⁴³ Ukpe uku usar ikei Uyesu abee izī Ugarhirhi. Unga akpo Ufirhibu, agōr unga agε, <<Udōsa umum.>>

⁴⁴ Ufirhibu awu uner Ubetsaida, uteumbō Uandarawu nu Ubitru.

⁴⁵ Ufirhibu akpo Unataniyerh, agər unga agɛ, <<Umɛn iki ikpomɛn uner ha umbɔ aka atsɛng isarhanga ru ubvur Íkpem Umusa nu abvur abika asɔm Arherhu-Num. Unga awu Uyesu uner Unazarat, ungwɛ Uyusuf.>>

⁴⁶ Unataniyerh arhusa agɛ, <<Ubin uku uze udɛɛ udzɛkpɔ ru Unazarat?>>

Ufirhibu agɛ, <<Uba unyã.>>

⁴⁷ Uyesu aka anyã Unataniyerh aka aba ru unga, unga agər agɛ, <<Àka anyã uner Uisrairha uwu idzidzɛrhe, uwuruwi aka asi igbɛrangwĩ.>>

⁴⁸ Unataniyerh arhusu Uyesu agɛ, <<Ungo uko-rhu uguse nu uhwɛng umum?>>

Uyesu agɛ, <<Umun inyãmum ungo ru usĩrhũ ucucii uvorhvo, nu Ufirhibu adɔrha ayisa ungo.>>

⁴⁹ Mɔcɛ Unataniyerh agər Uyesu agɛ, <<A umarhem, ungo uwu Ungwɛ Unum. Ungo uwu Uyerhe Uisrairha.>>

⁵⁰ Uyesu agər Unataniyerh agɛ, <<Ubinkutsu ungo uwe ri imangmang, umum iki idɛyiwa ungo ugɛ umum inyãmum ungo ru usĩrhũ ucucii uvorhvo? Ungo uwuri inyinyã abinkɛ aka anangke rimi.>>

⁵¹ Unga atoma adɛyiwe unga agɛ, <<Umun indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, umbi awuri inyãmbi afã aka iyanga, ípfu itser-Num ikei ifũrhã ni icipa ni itsi Ungwɛ-Ner.>>

2

Irhowa ipfuna ru Ukana Ugarhirhi

¹ Ru unum ukpu untaar umbɔ awe ru irhowa ipfuna ru Ukana ukpu Ugarhirhi. Uya Uyesu awe umɔ.

² Aghwi Uyesu nu angwẽ imesanga ri ipfuna hã.

³ Ivangye amẽ inebi aka amaa, uya Uyesu agɔr unga age, <<Amẽ inebi aka amaaake.>>

⁴ Uyesu agɔr unga age, <<A uya, awu ufang asi iwea ungo udeyiwa umum ubin ukpuku ukukorhe. Ivangmum inasi ibangge.>>

⁵ Uyanga agɔr abika atɔ itser ri irhowa ha age, <<Àka akorhe kishoo ubinkpi unga aka agɔr umbi ikikorhe.>>

⁶ Ídzor niyɔ utɔĩ iyiriyɛ umbɔ aka akũ atarh adzin aden ra anang hã. Uben idzora ighangge idzum amẽ itɔɔ use utɔĩ. Abi Uyahuda aka isaka akũ amẽ asorh ayormbɔ iyi agbeyambɔ.

⁷ Uyesu agɔr abika atɔ itser ri irhowa ha age, <<Àka atsu amẽ atɔk ídzor iyere.>> Nggee umbɔ atsu amẽ atɔke ídzor ha uku urherheki.

⁸ Mɔce unga agɔr umbɔ age, <<Icere àka ashɔyi, adzowe unggbaashi abika atɔ itser irhowa ha.>> Umbɔ ashɔyi adzowe.

⁹ Utei irhowa ha avupa agũ ake aka adzipa awu amẽ inebi. Unga asi ihwengnga anangke ake aka adzek, bɔr abika ashɔyi adzowe ahwengmbɔ. Mɔce unga ayisu utsa ipfuna hã ri ibanga,

¹⁰ agɔr unga age, <<Uben unera aka isaka agbaashia adzowe amẽ inebi aka azea na adɔrha akũ akirake aka asi ikpanga azeke. Bɔr ungo uwɔkɔ amẽ inebi aka azea nu udɔrhu ukũ icere uba!>>

¹¹ Akere ha ake awu ubin idzeu nu utsar ukpu inggbaashia ukpu Uyesu aka akorhe. Akorha ake ru Ukana ukpu Ugarhirhi. Akere

adeyiwe igongnga nu angwẽ imesanga atsu imangmangmbɔ ru unga.

¹² Akεε aka amaa Uyesu asok acipa azĩ Ukafanahum, unga nu uyanga nu angwẽmbɔ nu angwẽ imesanga. Nggɔɔ ha umbɔ aseɪ inuma ukunjiir.

Uyesu asare Iya-Num

(Umat 21.12-13; Umar 11.15-17; Irh 19.45-46)

¹³ Ivang Irhowa Iyiki Igar Utong iyi abi Uyahuda iki iyo, Uyesu azĩ Urusharhima.

¹⁴ Ru ufɔm Iya-Num, unga anyã anera adẽẽ igoyiwe ínak nu ídɔi nu anurhɛu. Ikei unga anyãã abika afaruwe uhwek aseɪ umɔ.

¹⁵ Nggee Uyesu akũ arhi awɛyi asharhe, akũ awayiwe kishoo anera nu ídɔi nu ínak ru ufɔm Iya-Num hã. Ikei unga ayii atebur iyi abika afaruwe uhwek ha, asituwe íshaa uhwekmbɔ kishoo.

¹⁶ Mɔcɛ Uyesu agɔr anera abika agoyiwe anurhɛu ha agɛ, <<Àka akũ akεε apfu adzek nggimi! Niba adzipu iya Utɛmum iweke anang izεε!>>

¹⁷ Angwẽ imesanga ayitu ubinkpi uku utseng ra Arherhu-Num ugɛ, <<Ibibemayɛ umum iki iwurange ri iyango iwuri ikpĩa umum ru nyaku urha.>>*

¹⁸ Mɔcɛ anggbaashi abi Uyahuda arhusu Uyesu agɛ, <<Utsar idzeu ukusong ungo iki idɛyiwa umɛn ugɛ ungo uweɔ ri ijeeyɛ iki itsu ungo ukorha akεε ha?>>

* **2:17** Àka anyã ikei: Amb 69.9.

¹⁹ Uyesu agər umbə agɛ, <<Àka abupuwe Iya-Num ikɛɛ, umum iwuri iberukũ ake ikɛi ri inuma itaar.>>

²⁰ Abi Uyahuda agər unga agɛ, <<Anyanga amɛka isəka inaa ni ímɛka utɔĩ adzin Iya-Num ikɛɛ nu ungo ugər ugɛ ungo idzine ake ri inuma itaar?>>

²¹ Bər iya-Numkɛ unga aka arherhe awu iy-oringa.

²² Uyesu aka asoka akpe, angwɛ imesanga ayita arherhe ha Uyesu aka arherhe. Məcɛ umbə awe ru imangmang ri itsɛng Arherhu-Num nu arherhe Uyesu.

²³ Ivang Uyesu aka awe ru Urusharhima ri Irhowa Iyiki Igar Utəng, anera arherhɛ aka anyã atsar abin idzeukɛ unga aka akorhe, umbə adzowe imangmang ru unga.

²⁴ Bər Uyesu ashia ri imangmang ru umbə, ubinkutsu unga ahwɛnga amɛn anera kishoo.

²⁵ Unga asi ibeenga unera adɛyiwe unga ubin ri itsi anera ubinkutsu unga ahwɛnga abinkɛ aka awe ra amɛn anera.

3

Uyesu amesuwe Unikodimu

¹ Unera nuwə itsoka igburh Unikodimu. Awu unggbaashi abi Uyahuda na awu utsa Ufarisi.

² Unga aba ru Uyesu ru untsuuka, agər Uyesu agɛ, <<A umarhem, umɛn ihwɛngmɛn ungo uwu umarhemwi aka adzeku Unum, ubinkutsu unera asi ídɛɛ akorhunga abin idzeu nu atsarkɛ ungo uku ikorhe, Unum aba asi iwea nggu unga.>>

³ Uyesu agər unga agε, <<Umum indɛyiwa ungo idzidzεrhe, aba asi imarmbɔ unera ide ivaa, asi idɛɛ atsiã ri Iyεrhe Unum.>>

⁴ Unikodimu arhusa agε, <<Abvui amar unera aguse ri ikɔ uner? Idzidzεrhe asi ibvui atsiã ra anaa uyanga umbɔ amar unga ide ivaa!>>

⁵ Uyesu agər unga agε, <<Umum indɛyiwa ungo idzidzεrhe, umbɔ aba asi imarmbɔ unera ra amɛ nu Ipfu-Num, asi idɛɛ atsiã Iyεrhe Unum.

⁶ Ubinkpi unera aka amar uwu uner, bər ubinkpi Ipfu-Num iki imar uwu ipfu.

⁷ Niba ugũo idzeu umum iki igər ungo ugε, <Awu ufang umbɔ abvui amar umbi.>

⁸ Ugba ufεu ra anangkε ukpɔ uku ubee. Ungo ugũo ititɔngkpɔ, bər ungo usi ihwεngo anangkε ukpɔ uku udzek, ikɛi ungo usi ihwεngo anangkε ukpɔ uku izĩ. Iwu rimi nggu unerwi Ipfu-Num iki imar.>>

⁹ Unikodimu arhusu Uyesu agε, <<Akεε ha ako-rha aguse na awe?>>

¹⁰ Uyesu agε, <<Ungo uwu umarhem uwuku ugɔng ru Uisrairha, bər ungo usi ihwεngo abina akεε?

¹¹ Umum indɛyiwa ungo idzidzεrhe, umɛn irherha abinkε umɛn iki ihwεng, ikɛi umɛn idzaa umbi ideka abinkε umɛn iki inyã, bər utsekɛ icεrε umbi akpɛmbi iyɛi idekayε umɛn iki isɔma umbi.

¹² Uba umum irherhuwa umbi arherhe ra abinkε aka uwe ru upfung nu umbi asi iwembi ri imangmang, ude umbi akorha aguse na awe ru imangmang umum ĩba isɔma umbi abinkε aka awe ra afã?

¹³ Unera anasi ifũã ra afã. Ungwẽ-Ner ukpekũ unga aka adzek umɔ acipuwa.

¹⁴ Ru nyaku Umusa aka aberi ibvui nu ucici ra arhum, rimi hã ikɛi awu ufang umbɔ aberu Ungwẽ-Ner,

¹⁵ agɛ uwuruwi aka awea ri imangmang ru unga ama akpo urhɛ uwu ugbagbaa.

¹⁶ <<Unum abemu upfunga akarhãrhã nggee unga adzowe unanyĩ Ungwẽnga, agɛ ubɛn unera aka awea ri imangmang ru unga asi ikpea, bɔr unga awuri ikpo urhɛ uwu ugbagbaa.

¹⁷ Unum asi idenuka Ungwẽnga ru upfung agɛ unga atsu uvau ru upfung, bɔr agɛ upfung ukpo ififɔrh ru uboknga.

¹⁸ Ubɛn uwuku uwe ru imangmang ru Ungwẽ Unum, asi itsumbɔ uvau ru unga, bɔr uwuruwi aka asi iwea ri imangmang ru unga, aka atsumbɔ uvau ru unga, ubinkutsu asi idzowuka imangmang ri itsok unanyĩ Ungwẽ Unum.

¹⁹ Nu izharha arherhenga iwe ri iminɛ. Irhirhang itsiwã ru upfung, bɔr anera abemu uzĩ anangmbɔ irhirhang, ubinkutsu itsermbɔ iwu iyiki ibewe.

²⁰ Ubɛn uwuku utɔitser iyiki ibewe akpɛ irhirhang, asi ibanga ri irhirhang, utsur umbɔ anyãmbɔ itsernga.

²¹ Bɔr uwuku utɔitser idzidzerhe aka isaka aba ra anang aka arhurhang ngge itsú umbɔ anyã ra awiya agɛ abinkɛ unga aka adẽẽ ikikorhe awu Unum ayike unga.>>

*Ideka Uyohana Uner Ubɔtisima
ru Uyesu*

²² Akεε aka amaa, Uyesu nu angwē imesanga adzek azĩmbō abĩ Uyahudiya, umō unga amaa inuma irhεirhε nggu umbō, anu ikorhuwe ubōtisima ra anera.

²³ Uyohana ikēi anu ikorhuwe ubōtisima ru Uainon uku ukhapa nggu Usarhim, ubinkutsu amē awu arhεrhε umō. Anera uben unum akēyi ru unga umō azĩ isorhu ubōtisima.

²⁴ Akεε ha akorhuke kata, umbō adərha ag-bange Uyohana ru ugborzĩ.

²⁵ Umō angwē imesu Uyohana atsĩmbō uning nggu utsa Uyahuda uwō ra arherhi isorh iyor ru nyaka agbeyi abi Uyahuda.

²⁶ Umbō azĩmbō ru Uyohana agər unga agε, <<A umarhem, utsa ha umbi aka awu nggu unga unum hā ru ugar ubang Azē Urdun, uwu ha ungo uku udzowe ideka ri itsinga hā, unggawō nggō adēē isorhuwe ubōtisima. Anera kishoo azĩ ru unga.>>

²⁷ Mōce Uyohana agε, <<Unera asi idēē ayeisa ubin, Unum aba asi ídzowuka ukpō ra afā.

²⁸ Umbi awu idekamum, umum ĩgər ugε, <Asi iwea umum iwu Ukiristo, bər adena umum ingg-baashia ĩba.>

²⁹ Utsak uwuku ufa unga apfunu utserh uwuku ufa. Bər uwεrhu utsak uwuku ufa uwuku uzĩ irhowa ipfunā hā aka isaka adzeu igũ irhak utsak uwuku ufa, na aka isaka agōm anggōm ri ivangye unga aka igũ irhak utsak uwuku ufa ha. Anggōm hā awu akimum, atsuafer icεε.

³⁰ Awu ufang unga awu ukugōnga, bər awu ufang umum iwu uku ucia.

Uwuruwi aka adzeka afā aba

³¹ <<Uwuruwi aka adzeka afã aba ananga anera kishoo. Uwuruwi aka adzeka abĩ awu uwu abĩ na arherhe ra abinkε aka awu ra abĩ. Uwuruwi aka adzeka afã aba ananga kishoo.

³² Unga arherhe ideka ubinkpi unga aka agũ na anyã, b̃r anera asi iyεimb̃ idekanga.

³³ Ub̃n unera aka ubemu idekanga atsu utsar adeyiwe uge Unum arherhi idzidzerhe.

³⁴ Uwu ha Unum aka adene arherhe irhem Unum, ubinkutsu adzowe Ipfu iyiriyε iki isi ímaangge.

³⁵ Ute abemu Ungwẽ na atsuke abina kishoo ru uboknga.

³⁶ Ub̃n uwuku uwe ru imangmang ru Ungwẽ awea ru urhe uwu ugbagbaa, b̃r ub̃n uwuku ukp̃ẽ Ungwẽ asi ínyãã urhe, ubinkutsu aṽm Unum awu ni itsinga.>>

4

Uyesu arherhe nggu uts̃rh Usamariya

¹ Abi Ufarisi aka agũ uge Uyesu ani akposha angwẽ imesa ananga Uyohana na ani akorhuwe umb̃ ub̃tisima.

² B̃r asi iwea Uyesu aka isaka akorhuwe umb̃ ub̃tisima hã, awu angwẽ imesanga aka isaka akorhuwe.

³ Ivangyε Uteijee aka agũ akεrε, unga asoka ru Uyahudiya na abvui azĩã Ugarhirhi.

⁴ Unga awuri itsĩ ru Usamariya at̃ng.

⁵ Nggee unga aba atsĩ ru uteu ukp̃̃ ru Usamariya umb̃ iki iyisa Usaikar, ukhapa ra abĩkε Uyakubu aka adzowe ungwẽnga Uyusuf.

⁶ Uvãã amẽ Uyakubu uwe ra anang hã. Azhe uzêrhã aka afêr Uyesu, unga aseï ra angwĩ uvãã amẽ hã. Aka awu idzingga atenuma.

⁷ Utsêrh Usamariya uwɔɔ aka aba ishɔyi amẽ, Uyesu agɔr unga agɛ, <<Ungo uma udzaango amẽ umum ihwa?>>

⁸ Angwẽ imesanga aka azĩmbɔ ru utepa igoi ubingha.

⁹ Utsêrh Usamariya ha agɔr unga agɛ, <<Ungo uwu utsa Uyahuda. Umum iwu utsêrh Usamariya. Awu use utsu ungo urhusa umum amẽ aka ahwa?>> Unga arhusa akere ubinkutsu abi Uyahuda aka asi isaka agbopumbɔ nggu abi Usamariya.

¹⁰ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Uba ungo uhwengo izũwã Unum nu unerwi aka arhusa ungo amẽ aka ahwa, ungo uwuri ifenungo unga, unga adzaa ungo amẽ akika adzowe urhe.>>

¹¹ Utsêrh ha agɔr Uyesu agɛ, <<A uteiya, umum inyã ungo ushiɔ ru ubin ukpuku ushɔi nu uvãã amẽ ukpi uwu ughorghotakpɔ. Ri inẽẽ ungo iki ikpo amẽ akika adzowe urhe ha?

¹² Use ungo unango utemɛn Uyakubu, unga aka aneka uvãã amẽ ru umɛn? Unga nibikanga ahwa amẽ hã, ikɛi angwẽnga, nu íjuenga aka ahwa umɔ.>>

¹³ Uyesu agɛ, <<Ubɛn uwuku uhwa amẽ akere awuri ibvui agũã ugɔ amẽ ikɛi.

¹⁴ Bɔr ubɛn uwuku uhwa amẽmum iki ãdzowe unga asi ibvui agũã ugɔ amẽ ugbagbaa. Amẽ hã umum iki idzowe unga awuri iwu akwiu amẽ ru umbɔ aka idzowe urhe uwu ugbagbaa.>>

¹⁵ Utsɛrh ha agɔr unga agɛ, <<A uteiya, udzaa umum amɛ hã utsur umum ibvui ãgũmum ugɔ amɛ ikei ni isi ibvui ikɛyiwamum ishɔng amɛ nggimi.>>

¹⁶ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Uzĩ uyisu utsakngo umbi aba nggimi.>>

¹⁷ Unga agɛ, <<Umun ishimum ru utsak.>>

Uyesu agɔr unga agɛ, <<Ungo urherhi idzidzɛrhe ungo uku ugɔr ugɛ, ungo ushiɔ ru utsak.

¹⁸ Ubinkutsu ungo uku uweɔ ra atsaka atɔɔ nu unerwi umbi aka awu nggu unga icɛɛ asi iwea utsakngo. Ungo urherhe ishaa idzidzɛrhe.>>

¹⁹ Utsɛrh ha agɛ, <<A uteiya, umum inyã ungo uwu uner uwuku usɔm Arherhu-Num.

²⁰ Atokamɛn adzowe Unum igɔng ri igũ iyɛɛ, bɔr umbi abi Uyahuda agɛ Urusharhima ukpɔ umɛɛ awu ufang anera adzowe igɔng ru Unum.>>

²¹ Uyesu agɔr unga agɛ, <<A utsɛrh ha, uwe ru imangmang ra abinke umum iki irherhe. Ivanga niyɔ ibarɔ anera asi idzowukumbɔ Ute igɔng ri igũ iyɛɛ use ru Urusharhima.

²² Umbi abi Usamariya asi ihwɛngmbi ubinkpi umbi aka idzowe igɔng. Bɔr umɛn abi Uyahuda ihwɛngmɛn ubinkpi umɛn iki idzowe igɔng, ubinkutsu udĩ ififɔrh udzeka ra abi Uyahuda.

²³ Bɔr ivanga niyɔ ibarɔ, iki ibangge, abika adzowe igɔng idzidzɛrhe aka idzowe Ute igɔng ri Ipfu nu idzidzɛrhe, ubinkutsu Ute abee ikpũ abi ha adzowe unga igɔng.

²⁴ Unum awu ipfu, abika adzowe unga igɔng ikei awu ufang umbɔ adzowe igɔng ri Ipfu nu idzidzɛrhe.>>

²⁵ Utsɛrh ha agɛ, <<Umun ihwɛng Uarhmasihu, awu unga umbɔ iki iyisa Ukiristo, nggawɔ abarɔ.

Ivangye unga aka iba, unga awuri ideyiwanga umen abina kishoo.>>

²⁶ Mōce Uyesu adeyiwe unga age, <<Umum uner arherhake nggu ungo, iwu unga.>>

Angwē imesa abvui aba ru Uyesu

²⁷ Ivang hā niyō angwē imesanga abvui aba adzeidzeu umbō aka anyā unga adēē arherhe nggu ukutsēr. Bār unera asi igōra age, <<Ungo ubee use,>> use arhusa unga age, <<Awu use utsu ungo urherha arherhe nggu unga?>>

²⁸ Mōce utserh ha abōruka idzum amēnga umō na atsīā ru utepa na agōr anera age,

²⁹ <<Àka aba anyā unerwi aka adeyiwa umum kishoo abinke umum iki ikorhe! Awu unga awu Ukiristo?>>

³⁰ Umbō adzeku utepa aba ra anang Uyesu.

³¹ Angwē imesanga ashōrhā unga age, <<A umarhem, uma ugha ubingha.>>

³² Bār unga agōr umbō age, <<Umum iwemum ru ubinkpi umum iki igha umbi aka asi ihwengmbi ukpō.>>

³³ Mōce angwē imesanga arhusa adōka age, <<Use unera akū ubingha akowe unga?>>

³⁴ Bār Uyesu agōr umbō age, <<Ubinghamum ukpi, umum ikorhu ubin amen uwuku udena umum ība, ikēi imashuwe itserye unga aka adzaa umum.

³⁵ Ūba umbi aka isaka agōr age, <Abōr afēē anaa umbō atirhi igbēr abin>? Bār umum ideyiwa umbi, aka agbisha arhi icanga. Iki ikōngge, ni iki iwengge iyiki igbigbēr.

³⁶ Uner uwuku ugbēr abin hā aka ikpoa itosanga, ikēi unga ani ikōng anera aka akpo

urhe uwu ugbagbaa, ngge itsú uner uwuku udoi nu uner uwuku ugbugber agom anggom urhonga.

³⁷ Ake awu idzidzerhe, ake aka agor age, <Uwɔɔ adoi, nu uwɔɔ agber.>

³⁸ Umum idena umbi igber abinke umbi aka asi itɔmbi itser ake. Abɔɔ umbɔ atɛwã itsera, umbi agber ugarh ititɛwãmbɔ.>>

³⁹ Abi Usamariya awu arherhe ru uteu ha umbɔ aka awe ru imangmang ru Uyesu ri itsi ideka utserh ha aka agor age, <<Unga adeyiwa umum kishoo abinke umum iki ikorhe.>>

⁴⁰ Abi Usamariya aka aba ru unga, umbɔ ashɔrhã unga ase nggu umbɔ, unga ase inuma ivaa.

⁴¹ Arherhanga atsu anera arherhe awe ru imangmang.

⁴² Umbɔ agor utserh ha age, <<Umen iwe ru imangmang ru Uyesu, ubinkutsu asi iwea ubinkpi ungo uku urherhe ukpekũ, bɔr icere umen igũmen nibikamen ni ihwengmen uge uwerɛ ha idzidzerhe unga awu Uwuku Ufɔrh upfunga.>>

Uyesu akerhuwe ungwɛ uner itser ijee

⁴³ Inuma ivaa ha iki imaa unga asok azĩã Ugarhirhi.

⁴⁴ Uyesu nibikanga adekuka uge uner uwuku usom Arherhu-Num aka isaka ashia ri imor ra abĩnga.

⁴⁵ Ivangye unga aka itsĩ Ugarhirhi, abi Ugarhirhi ayei unga aboka avaa, ubinkutsu umbɔ ikɛi azĩmbɔ Irhowa Iyiki Igar Utong hã ru Urusharhima na anyãmbɔ kishoo abin Uyesu aka akorhe.

⁴⁶ Mɔce Uyesu abvui azĩã iyepu uteu Ukana ukpu Ugarhirhi, anangke unga aka adzipa amɛ ake awu

amē inebi. Utsa uner itser ijee nuwɔ uwuruwi ungwēnga aka aghonga unga ru Ukafanahum.

⁴⁷ Ivangye utsa ha aka agũ uge Uyesu aka adzeku Uyahudiya abvui abanga Ugarhirhi, unga azĩ ru unga ashõrhã unga ama aba akerhuwe ungwēnga, aka abør akpe.

⁴⁸ Uyesu agør unga age, <<Umbi aba asi inyãmbi atsar nu abin idzeu, umbi asi íwembi ri imang-mang.>>

⁴⁹ Uner itser ijee ha age, <<A Uteiya, uba umen izĩmen utsur ungwēmum akpea.>>

⁵⁰ Uyesu agør unga age, <<Ungo udẽẽ uzĩõ. Ungwēngo awuri ibeka.>>

Utsa ha awea ri imangmang nu ubin Uyesu aka arherhe nggu unga, umɔ unga azĩã.

⁵¹ Ana awe ru utsĩndĩ ugãrhãnga agbanga unga, agør unga age, <<Ungwēngo abeka.>>

⁵² Unga arhusa umbɔ ivangye ungwẽ hã aka atirhi igũ ugarha. Umbɔ agør unga age, <<Imani iyor ha ineke unga arhekẽ ru ukara unying.>>

⁵³ Utei ungwẽ hã ayita, ivang hã niyɔ Uyesu agõra unga age, <<Ungwēngo awuri ibeka.>> Nggee unga nu aner iyanga kishoo awe ru imangmang.

⁵⁴ Akẽẽ awu ubin idzeu ukpu uvaa Uyesu aka akorhe unga aka adzeku Uyahudiya azĩ Ugarhirhi.

5

*Akerhuwe ru ukaukpi umbɔ
aki iyisa Ubetasda*

¹ Akere aka amaa, Uyesu azĩã irhowa abi Uyahuda ru Urusharhima.

² Ru Urusharhima ukau amẽ nukpo umbõ iki iyisa ri idũ abi Uyahuda age Ubetasda. Ukpõ ukhapa ru angwĩ ufõm, anangke idõi iki itsĩ. Aka akũ atarh atang nggaa atsurha atõõ adzipu ukau ha.

³ Awu ra atsurha ha abi irhãrhã nu abi ibvuta, nu akatarhu nu abi ishayi iyor arherhe aka isaka anu umõ.*

⁵ Uner uwõõ aka amaa imeka isoka itaar ni imeka utorok asi idẽẽ azẽrhũnga.

⁶ Uyesu aka anyã ininunga, ikei ahwenga utsa ha aka adãrhũnga nggu irhãrhã hã, unga arhusu uner irhãrhã hã age, <<Ungo ubeengo ikikerhe?>>

⁷ Uner irhãrhã hã age, <<A uteiya, umum ishimum ru unera aka iyika umum itsĩ ru amẽ ivangye ake aka idzipa. Umum ĩba itita ibee itsitsĩwã, uwõõ agbaangashia ru umum.>>

⁸ Mõce Uyesu agor unga age, <<Usisok, unyangu ufarngo, ukũ uzẽrhã!>>

⁹ Kanying, uner ha akerhunga. Anyangu ufarnga atirhunga uzẽrhã.

Akere ha akorhe ru unum ukpuku uwosha.

¹⁰ Nggee anggbaashi abi Uyahuda agor utsa ha aka akerhe age, <<Awu unum ukpuku uwosha. Ikpem ikennge ungo itsã ufar.>>

¹¹ Bõr utsa ha age, <<Unerwi aka akerhuwa umum agor umum age, <Unyangu ufarngo uso

* **5:3** Abvur akõõ aki itseng abok aki isha agorke ikei uge, *Ubinkutsu iva-ivanga ipfu itser-Num iki isaki icipuwa ru ukau amẽ hã ĩba idzipa ukpõ. Kishoo uwuruwi aka agbaashia atsĩã ra amẽ hã ivangye ake aka idzipa amaa, unga awuri ikikerhunga irhãrhã iyorna kishoo.*

uzērḥā.>>>

¹² Nggee umbō arhusa unga agē, <<Awu ungamō uner ha aka agōr ungo ugē unyanga umgbō uso uzērḥā?>>

¹³ Utsa ha aka akerhe asi ihwengnga awu ungamō akerhuwe unga, ubinkutsu Uyesu aka azērḥā atsiā ra anera arherhe umō.

¹⁴ Ivanga ukunjiir iki itōng Uyesu akpo unga ri Iya-Num na agōr unga agē, <<Unyā ungo uku uk-erhungo! Uneke arhim utsur ubin uku unangkpō akere ha ukpokpō ungo.>>

¹⁵ Utsa ha azī adeyiwe anggbaashi abi Uyahuda agē awu Uyesu unga akerhuwe unga.

Urhē ru ubok Ungwē

¹⁶ Ngge itsu anggbaashi abi Uyahuda adzowe uver ru Uyesu, ubinkutsu itser iyiki ikikerhe ha unga aki itō ru unum ukpuku uwosha.

¹⁷ Uyesu agōr umbō agē, <<Utemum anu itser utseku irherē, umum rimi hā ini ititō.>>

¹⁸ Arherha akere atsu anggbaashi abi Uyahuda abee ifere Uyesu. Agōr agē unga asi izharhuka ikpem unum ukpuku uwosha ukpekū, bōr unga agōr agē Unum awu Utenga na anu inyāngu itsinga uku kpengkpeng nggu Unum.

¹⁹ Uyesu agōr umbō agē, <<Umun indeyiwa umbi idzidzerhe, Ungwē asi ikorhunga iferhe nibikanga, unga akpurha akorhu ubinkpi unga aka anyā Utenga aki ikorhe, ubinkutsu ubinkpi Utei iki ikorhe awu ukpō Ungwē hā awuri ikorhe.

²⁰ Ubinkutsu Ute abemu Ungwē na adeyiwe unga kishoo abinke unga aka isaka akorhe. Ī, umbō awuri ideyiwe unga abinke aka anangke akere ha nu umbi awuri idzedzeu.

²¹ Ru nyaku Ute iki isoyiwe abika akpukpe na adzowe umbɔ urhɛ, rimi Ungwẽ hã awuri idzowe urhɛ ru kishoo abirabɛ unga aka abee idzidzowe.

²² Rimi hã, Ute asi itsuka uvau ru unera, bɔr adzowe ijee itsu uvau ru Ungwẽnga,

²³ ngge itsú umbɔ kishoo adzowe igɔng ru Ungwẽ ru nyaka umbɔ iki idzowe igɔng ru Ute. Uwuruwi aka asi idzowuka igɔng ru Ungwẽ, asi idzowuka igɔng ru Ute uwuku udene unga.

²⁴ <<Umum indɛyiwa umbi idzidzerhe, uwuku ugũ arherhamum na adzowuka imangmang ru uwuku udena umum ĩba, awea ru urhɛ uwu ug-bagbaa na asi itsumbɔ unga uvau. Unga aka agar akpe azĩã urhɛ.

²⁵ Umum indɛyiwa umbi idzidzerhe, ivanga niyɔ ibarɔ ni iki ibangge abika akpe awuri igũmbɔ urhɛm Ungwẽ Unum nu abika agũ hã awuri ibekmbɔ.

²⁶ Ru nyaku Ute aka awe ru urhɛ ri itsikamnga, rimi hã unga aka adzowe Ungwẽnga ijee iyiki idzowe urhɛ.

²⁷ Ute ikɛi adzowuka unga ijee iyiki ivarha arherhe, ubinkutsu unga awu Ungwẽ-Ner.

²⁸ <<Niba agũmbi idzeu akɛrɛ ha, ivanga niyɔ ibarɔ kishoo abika awe ra adzak awuri igũmbɔ urhɛmnga

²⁹ na adzeka. Abika akorhe iyiki ize awuri isok ra akpe abɛk, bɔr abika akorhe iyiki ibewe awuri isok akpo uvau itsitsĩme.

³⁰ Umum nibikami isi idẽẽ ikorhumum ubin. Umum itsu uvau ubinkpi umum iki igũ ukpekũ. Itsu uvaumum iwu iyiki irhika, ubinkutsu isi

idɔsumum ubinkpi amɛnmum aki ibee bɔr aki uwuku udena umum.

Ideka ri itsi Uyesu

³¹ <<Umum ĩba idzowe ideka itsimum, ideka-mum isi iwengge idzidzerhe.

³² Bɔr uner uwɔ aba adzowe ideka ri itsimum, umum ihwɛng ideka ha ri itsimum iwe idzidzerhe.

³³ <<Adzaanga umbi ideka idzidzerhe ri ivangye umbi adene anera azĩ ru Uyohana.

³⁴ Asi iwea uge umum itsorhi itsimum ri ideku unera, bɔr umum irherhe rimi ngge ĩtsu umbi adẽẽ akpo ififorh.

³⁵ Uyohana awu ru nyaki irhirhang iki igar ni irhang, umbi atsũmbi igũiben irhirhangnga ri ivanga ukunjiir.

³⁶ <<Bɔr umum iwemum ri idekaye iki inangnge ideka Uyohana. Ubinkutsu itserye Utɛmum aka adzaa umum imasha, iyiriyɛ umum iki inũ itɔ icɛɛ, ngge idekuwe uge awu Ute unga adena umum.

³⁷ Ute uwuku udena umum adzowuka ideka ri itsimum. Umbi anasi anyãmbi unga use agũmbi urhemnga

³⁸ nu arherhanga asi iseike ru umbi, ubinkutsu umbi asi iwembi ri imangmang ru uwu ha unga aka adene.

³⁹ Umbi atsu amɛnmbi ivarhi itsɛng Arherhu-Num, ubinkutsu umbi akaiferhkɔ uge umbi awuri ikpikpombi urhe uwu ugbagbaa ru ngge. Itsɛng Arherhu-Num hã ngge idzowe ideka ri itsimum.

⁴⁰ Bɔr umbi akpẽmbi iba ru umum aba akpo urhe.

⁴¹ <<Umum isi iyɛimum ikpikpoi ra anera.

⁴² B̄or umum ihw̄eng umbi. Umum ihw̄eng uḡe umbi asi ibemumbi Unum ra am̄enmbi.

⁴³ Umum iba ri itsok Ut̄emum, umbi asi iȳeimbi umum, b̄or uw̄ōo aba, aba ri itsok ukamnga, umbi awuri iȳeimbi unga.

⁴⁴ Umbi awuri ikorha aguse na awe ru imangmang uba umbi aȳei ukpoi ra ad̄okambi, b̄or umbi asi ibeembi iȳei ikpikpoi iki idzeku Unum unying ukpekũ?

⁴⁵ <<B̄or aka niba akaimbi if̄erhk̄o uḡe umum iwuri ihwitumum umbi ru Ut̄e. Uwuku uhwita umbi awu Umusa, uwuruwi umbi aka afosa.

⁴⁶ Aḡe umbi awembi ri imangmang ru Umusa, umbi awuri iwembi ri imangmang ru umum, ubinkutsu unga ats̄eng its̄eng ri itsimum.

⁴⁷ B̄or umbi aba ashimbi ri imangmang ra abink̄e Umusa aka ats̄eng, umbi akorha aguse na awe ru imangmang ra abink̄e umum iki irherhe?
>>

6

Uyesu afuka anera anaka aḡonga at̄õõ

(Umat 14.13-21; Umar 6.30-44; Irh 9.10-17)

¹ Ak̄er̄e aka amaa Uyesu agar Ukau ukpu Ugarhirhi, ukp̄o uku uwe ukau ukuḡong ukpu Utibariya.

² Nggaa ikik̄ong anera id̄osa unga, ubinkutsu umb̄o aka anȳa atsar abin idzeuke unga aka akorhuwe abi irh̄arh̄a.

³ M̄oc̄e Uyesu afũã ri if̄en igũ aseisa um̄o nggu angw̄ẽ imesanga.

⁴ Irhowa Iyiki Igar Ut̄ong iyi abi Uyahuda iki iyongge.

⁵ Ivangye Uyesu aka abera asunga anyã anera arherhe aka aba ru unga, unga agor Ufirhibu age, <<Umen igoi uborodi ri inẽẽ ukpɔ umẽẽ aner aberẽ?>>

⁶ Unga arhusa rimi avira unga, ubinkutsu unga aka ahwenga ra amenna ubinkpi unga aka ikorhe.

⁷ Ufirhibu agor unga age, <<Uborodi ukpu imang itser afẽẽ utorok usi imẽkpɔ uben unera akpo atsor idiki unying!>>

⁸ Uwɔɔ ra angwẽ imesanga hã agburh Uandarawu, ungwẽmbɔ Usiman Ubitru, arherhe age,

⁹ <<Ungwẽ uwɔɔ uwi nggimi nggu ipo uborodi* itɔɔ nu aberh avaa. Bɔr iwuri imẽ use nggu arherha aner aberẽ?>>

¹⁰ Uyesu age, <<Àka agor anera ase i sei.>> Ra anang hã ubĩ uwu urherhe umɔ, anera kishoo aseisa abĩ. Akatsak atsĩmbɔ anaka agonga atɔɔ.

¹¹ Mɔce Uyesu anyangu ipo uborodi ha, unga aka atar uwɛɛ ru Unum, na agashuwe anera aka ase ubinkpi uku imẽ ru umbɔ. Rimi hã unga aka akorhe nggu aberh ha.

¹² Ivang umbɔ aka atã ashuur, unga agor angwẽ imesanga age, <<Àka arhɔsa awushunga aka abor utsur ubin ugbakpɔ abĩ.>>

¹³ Ri ipo uborodi itɔɔ hã, anera aka atã na abore, angwẽ imesanga arhɔsa awushu uborodi na atoke azĩnga usoka na avaa.

¹⁴ Ivang anera aka anyã utsar ubin idzeu Uyesu aka akorhe, umbɔ age, <<Idzidzerhe, unga awu

* **6:9** Akũ akɔ ubin ukpɔɔ umbɔ iki iyisa ubarhe akorhu uborodi ukpire, ikpũ uborodi ha uwu ubingha atsũwã.

uner uwuku usom Arherhu-Num hã Unum aka abemuwa umen.>>

¹⁵ Uyesu aka ahwenga age anera abee atsimbe unga iyerhe ri inggang, unga abvui afũã ni igũã ikiyikanga.

*Uyesu azêrhã nu amẽ
(Umat 14.22-33; Umar 6.45-52)*

¹⁶ Urheε uku uwe, angwẽ imesanga acipa azĩmbõ ru ukau ha,

¹⁷ anangke umbõ aka atsĩ ukhukhõ amẽ na agar ukau ha azĩmbõ Ukafanahum. Ri ivang hã ananga aka atirhi iwu uzĩ, nu Uyesu anasi ibanga ru umbõ kata.

¹⁸ Nggaa ugba ukerketakpõ ubvun amẽ ru ukau ha.

¹⁹ Umbõ aka azĩmbõ akirhomita atõõ use utõĩ, umbõ anyã Uyesu azêrhã nú amẽ aba ayoku ukhukhõ ha. Iwei ifer umbõ.

²⁰ Bõr unga agõr umbõ age, <<Awu umum. Niba agũmbi iwei.>>

²¹ Mõce umbõ ayei unga ru ukhukhõ ha nggu anggõm. Kanying ukhukhõ ha utsĩ anangke umbõ aka izĩ.

²² Ukpe unum uvaa abika aseĩ ugar ukau ukugõng hã ahwengmbõ uge awu ukhukhõ uny-ing uku uzĩ ugar ha. Ikeĩ ahwengmbõ uge Uyesu ashia ru ukhukhõ ha nggu angwẽ imesanga. Awu angwẽ imesa ha ukpekũ azĩ.

²³ Bõr akhukhõ akõõ aka adzeku Utibariya adẽẽ akhapa ra anang aner ha aka atãĩ uborodi ukpu Uteijee aka atar uwεε.

²⁴ Ivang anera aka anyã age Uyesu nu angwẽ imesanga ashimbõ ra anang hã, umbõ atsĩ

akhukhɔ amē na azĩmbɔ Ukafanahum anu ibee Uyesu.

*Uyesu awu uborodi ukpuku
udzowe urhe*

²⁵ Ivangyε umbɔ aka anyã unga ugar ukau ha, umbɔ agɔr unga agε, <<A umarhem, ukang ungo uku uba nggimi?>>

²⁶ Uyesu agε, <<Umun indɛyiwa umbi idzidzerhe, ubinkutsu umbi abeea umun, asi iwea atsar abin idzeu umun iki ikorhe, bɔr awu uborodi ukpɔ umbi aka atãi ashur.

²⁷ Niba atõmbi itser ri ibee abin igha akika adak, bɔr aka atõ itser abinghake aka azĩ utsĩ urhe uwu ugbagbaa, akirake Ungwẽ-Ner aka awuri idzaa umbi. Awu ru unga Unum Ute aka angwẽ utsar ijeenga.>>

²⁸ Mɔcε umbɔ arhusa unga agε, <<Awu ufang umen ikorhu use itõ itser Unum aka abee?>>

²⁹ Uyesu agε, <<Itser Unum aka abee nggayε, uwe ri imangmang ru uwuruwi unga aka adene.>>

³⁰ Nggee umbɔ arhusa unga agε, <<Ungo uwuri ikorhe utsar ubin idzeu ukusong umen iki inyã ni iwe ru imangmang ru ungo? Ungo uwuri ukorhu use?

³¹ Atoka-atokamen agha umanna ra arhum, ru nyaka umbɔ aka atseng ra Arherhu-Num agε, <Unga adzowe uborodi uku udzeka afã umbɔ atãi.> †>>

³² Uyesu agɔr umbɔ agε, <<Umun indɛyiwa umbi idzidzerhe, asi iwea Umusa unga adzaa

† **6:31** Àka anyã ikɛi: Idzi 16.4; Uneh 9.15; Amb 78.24,25.

umbi uborodi ha ra afã, awu Utɛmum unga adzaa umbi uborodi ukpu idzidzɛrhe uku udzeka afã.

³³ Uborodi Unum hã, uwu unga aka acipuwa ra afã na adzowe urhɛ ru upfung.>>

³⁴ Umbɔ agɛ, <<A Uteiya, utirhi icɛɛ udzisa umɛn uborodi ha ubɛn unuma!>>

³⁵ Mɔcɛ Uyesu adɛyiwe umbɔ agɛ, <<Umum iwu uborodi ha ukpuku udzowe urhɛ. Uwuruwi aka aba ru umum asi ígũa imerh, nu uwuruwi aka awe ru imangmang ru umum asi ígũa ugɔ ugbagbaa.

³⁶ Bɔr ru nyaka umum iki idɛyiwa umbi, umbi aka anyãmbi umum nu utɛku icɛɛ umbi anasi iwembɪ ri imangmang.

³⁷ Kishoo uwuruwi Utɛ aka adzaa umum awuri iba ru umum, nu ubɛn uwuku uba ru umum ikɛi umum isi íwayikũ unga.

³⁸ Umum ídzek ra afã isi íbamum ikorhu ubin amɛnmum iki ibee, bɔr ikorhu ubin uwuku udena umum.

³⁹ Amɛn uwuku udena umum akɛ, agɛ, umum niba igwirhukũ unying ru kishoo abirabɛ unga aka adzaa umum, bɔr umum isoyiwe umbɔ ru unum ukpuku umasha.

⁴⁰ Ubin Utɛmum ukpi aka abee agɛ, kishoo uwuku urhi Ungwẽ na awea ri imangmang ru unga awea ru urhɛ uwu ugbagbaa. Mɔcɛ umum iwuri isoyikũ unga ru unum ukpuku umasha.>>

⁴¹ Akɛɛ ha atsu abi Uyahuda adẽẽmbɔ ib-vibvun ri itsi Uyesu ubinkutsu, unga aka agɔr agɛ, <<Umum iwu uborodi ukpuku udzeka afã ucipuwa.>>

⁴² Abi Uyahuda agɛ, <<Asi iwea Uyesu nuwi ungwẽ Uyusuf, uwuruwi umɛn iki ihweng utenga

nu uyanga? Ude awu use utsu icere unga agər age, <Umum idzeka afã icipuwa?>>

⁴³ Uyesu age, <<Àka neke ibvibvun.

⁴⁴ Unera asi ídēē abanga ru umum utseku Ute uwuku udena umum iki idarha unga ĩba, nu umum iwuri isoyikũ uner ha ru unum ukpuku umasha.

⁴⁵ Atseng ra abvur abika asəm Arherhu-Num age, <Kishoo awu Unum unga imesuwe umbɔ.>‡ Uben unera uwuku ukpeto na amesa ru Ute awuri iba ru umum.

⁴⁶ Unera anasi inyã Ute ha akpurha awu uwuku udzeku Unum. Unga ukpekũ unga aka anyã Ute ha.

⁴⁷ Umum indeyiwa umbi idzidzerhe, uben unera aka awe ru imangmang awea ru urhe uwu ugbagbaa.

⁴⁸ Umum iwu uborodi ukpuku udzowe urhe.

⁴⁹ Atoka-atokambi agha umanna ra arhum, bər rimi hã akpembɔ kishoo.

⁵⁰ Bər aka anyã uborodi ha ukpi uku udzeka afã ucipuwa. Uben unera aka itãi asi íkpea.

⁵¹ Umum iwu uborodi ukpu urhe uku udzeka afã ucipuwa. Uben uwuku utãi uborodi ha awuri ibeka ugbagbaa. Uborodi ha uwu ijuε iyormum, iyiriye umum iki iwuri ĩdzowe ngge itsú upfunga uma ubeκ.>>

⁵² Mɔce abi Uyahuda atsĩmbɔ uning akarhãrhã ru ubinkpi Uyesu aka arherhe na agər age, <<Uner uwure awuri ikorha aguse na adzaa ijuε iyornga umen itãi?>>

‡ **6:45** Àka anyã ikei: Uish 54.13.

⁵³ Uyesu agər umbə agε, <<Umum indeyiwa umbi idzidzerhe, umbi aba asi itāimbi ijuε iyor Ungwē-Ner na ahwambi adzirhnga, urhe ushimgbə ru umbi.

⁵⁴ Uben uwuku utāi ijuε iyormum na ahwa adzirhmum awea ru urhe uwu ugbagbaa. Umum ikei iwuri isoyikū unga ru unum ukpuku umasha.

⁵⁵ Ijuε iyormum iwu uborodi ukpu idzidzerhe, nu adzirhmum ikei awu ubin uku uhwuhwa ukpu idzidzerhe.

⁵⁶ Uben uwuku utāi ijuε iyormum, na ahwa adzirhmum, abek ru umum, umum igamum ibek ru unga.

⁵⁷ Ru nyaku Ute uwu urhe aka adena umum, na awu ru unga umum iki ibek, rimi uwuku unyanga umum iwu ubinghanga, awuri ibeka ru umum.

⁵⁸ Umum iwu uborodi ha uku udzeka afā. Atoka-atokambi agha umanna nu umbə akpembə, bər unera aka atāi ru uborodi ukpire awuri ibeka ugbagbaa.>>

⁵⁹ Uyesu arherha arherhe akεε kishoo ri ivangyε unga aka adēē imesuwe anera ru ubā ifen-Num ru Ukafanahum.

Irhem urhe uwu ugbagbaa

⁶⁰ Igū rimi hā, angwē imesanga arherhe agε, <<Imesa iyεε ighong. Ungaa adēē ayei ngge?>>

⁶¹ Uyesu aka ahwenga agε angwē imesanga adēē ibvibvun ri imesa ha. Unga agər umbə agε, <<Imesa ha itsu amɛnmbi aghong?

⁶² Ude, amɛnmbi awu aguse umbi aba anyā Ungwē-Ner afū azĩā anangke unga aka adzek?

⁶³ Ipfu-Num ngge idzowe urhe. Iyor ishingge ri ijee ubin. Irhemye umum iki isoma umbi idzeku Ipfu ha iyiki idzowe urhe.

⁶⁴ Bər abimbi abəə ashimbə ri imangmang.>> Uyesu ahwenga utirhi ri inggbaashia abika asheri imangmang, nu uwuruwi aka igha-daknga.

⁶⁵ Məce unga age, <<Ngge itsu unera asi idēē imēē iba ru umum, Ute aba asi ibemuka unga.>>

⁶⁶ Udzur ri ivang iyere arherhe angwē imesanga aka adəsa unga abvui anakukumbə idəsa unga.

⁶⁷ Uyesu arhusa angwē imesanga usəkdūmen hā age, <<Umbi abee ibvui azī hā ikei?>>

⁶⁸ Usiman Ubitru agər unga age, <<A Uteijee, ru ungaa umen iki izī? Awu ungo uwe ri irhem urhe uwu ugbagbaa.

⁶⁹ Umen iwemen ri imangmang nu umen ihwengmen uge ungo uwu Usarkasar uwu Unum.>>

⁷⁰ Məce Uyesu age, <<Asi iwea umum iseng umbi kishoo usəkdūmen? Bər unying ru umbi awu undenggū!>>

⁷¹ Arherhe akere ru Uyahuda ungwē Usiman Uiskariyoti, unying ru umbə usəkdūmen hā, uwuruwi aka igha-daknga.

7

Uyesu azī Irhowa Atsurha

¹ Akere aka amaa, Uyesu azērhā atsīrhā amaa Ugarhirhi. Bər unga asi ibeenga itsī ru Uyahudiya, ubinkutsu anggbaashi abi Uyahuda abika awu nggə ha abee ifere unga.

² Ivangye Irhowa Atsurha abi Uyahuda iki iyo,

³ angwẽmbɔ agɔr unga agɛ, <<Imẽngge ungo uzĩ Uyahudiya, ngge itsú angwẽ imesango anyã abin idzeukɛ ungo iki ikorhe.

⁴ Uwuku ubee anera ahweng unga akarhãrhã asi íwɔka ubinkpi unga iki ikorhe. Ungo uku ukorha abina akɛɛ, udɛyiwe itsingo ru upfunga uhweng.>>

⁵ Uko angwẽmbɔ ashimbɔ ri imangmang ru unga.

⁶ Nggee Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Ivanga inasi iwengge ru umum kata, bɔr ru umbi ubɛn ivang iwengge.

⁷ Umbi, upfunga usi ídẽẽ ukpɛkpɔ umbi, bɔr ukpɛkpɔ umum ubinkutsu umum idekuwe ugɛ abinkɛ ukpɔ iki ikorhe awu aka abewe.

⁸ Umbi aka azĩ irhowa ha. Umum isi ízĩmum irhowa ha, ubinkutsu ivangmum inasi ibangge kata.>>

⁹ Unga aka amaa irherha akɛɛ ha, mɔcɛ unga aseisa ru Ugarhirhi.

¹⁰ Bɔr ivang angwẽmbɔ aka azĩmbɔ irhowa ha, unga azĩã ikɛi. Unga asi izĩã ukupẽẽ bɔr ri iwɔk.

¹¹ Anggbaashi abi Uyahuda anu ibeea unga ra anang irhowa ha, arhusa agɛ, <<Uner ha awerɛ unga?>>

¹² Ikikɔnga aner ha ini ibvun urherhe nggu adɔka ri itsinga. Abɔɔ agɛ, <<Awu uner uwuku uze.>> Abɔɔ ikɛi agɛ, <<Ĩĩ, anu irhem anera.>>

¹³ Bɔr unera asi irherhunga arherhe Uyesu ukupẽẽ ubinkutsu, anu igũ iwei anggbaashi abi Uyahuda.

Uyesu amesuwe ru irhowa

¹⁴ Ivangyε umbɔ aka agha uteng ivang irhowa ha, Uyesu atsi ri Iya-Num atirhunga imesuwe.

¹⁵ Anggbaashi abi Uyahuda adzeidzeu arhusa age, <<Utsak uwurε akorha aguse na ahwεng rimi? Nggawi anasi itsia imesa.>>

¹⁶ Uyesu age, <<Imesamum isi iwengge iyimum. Idzeka ru Unum uwuku udena umum iba.

¹⁷ Uben unera aka aseng ikorhu ubinkpi Unum aka abema, awuri ihwεngnga use imesamum idzeku Unum, use iwu iyimum.

¹⁸ Uwuruwi aka anu imesuwe abin ukamnga, anu ibeewe itsinga ikpikpoi. Bɔr uwuku ubeewe ikpikpoi ru uwuku udene unga awu uner idzidzerhe. Ashia ri igberangwi ri itsinga.

¹⁹ Asi iwea Umusa adzaa umbi ikpem? Bɔr umbi asi ikpɔmmbi ikpem ha. Awu use utsu umbi abee ifere umum?>>

²⁰ Anera age, <<Ungo uwe ru ipfu iyiki ibewe ri itsingo! Ungamɔ abee ifere ungo?>>

²¹ Uyesu agɔr umbɔ age, <<Umun ikorhe ubin idzeu unying ukpekū nu umbi kishoo adzeidzeu.

²² Umusa atsu umbi isorhu usorhe, ngge itsu umbi aka isaka asorhe awεkacimbi usorhe ru unum ukpuku uwosha. Nu ngge iki iwe rimi, awu atoka-atokambi atirha akεε ha, asi iwea Umusa.

²³ Umbi aba asorhukumbi awεkaci ru unum ukpuku uwosha ri idasi ikpem Umusa, awu use utsu umbi agū avom nggu umum ri ikerhuwe undzumu unera ru unum ukpuku uwosha?

²⁴ Àka niba azharhukumbi arherhe ra abinkε umbi iki inyā ra asu, bɔr àka azharha arherhunga uku urhirhiki.>>

Uyesu unga awu Ukiristo?

25 Aner Urusharhima abɔɔ aka awe umɔ arhusa agɛ, <<Asi iwea utsa ha nuwi umbɔ aka abee ififer ha?

26 Unga uwi nggimi, adɛɛ arherhe ukupɛɛ bɔr umbɔ asi idzipumbɔ urhem nggu unga. Use abi ijee aka abemumbɔ agɛ awu unga awu Ukiristo?

27 Bɔr umɛn ihwɛngmɛn anangkɛ utsak uwurɛ aka adzek. Ivang Ukiristo aka iwuri iba, unera asi ihwɛnga anangkɛ unga aka idzek.>>

28 Uyesu ana adɛɛ imesuwe anera ru ufɔm Iya-Num hã, unga atsarhi irhaknga agɛ, <<Ĩĩ, umbi ahwɛngmbi umum na ahwɛngmbi anangkɛ umum iki idzek. Bɔr umum isi iwemum nggimi nibikami. Unga hã uwuku udena umum awu idzidzerhe bɔr umbi asi ihwɛngmbi unga.

29 Bɔr umum ihwɛng unga, ubinkutsu umum indzeku unga, ikei unga adena umum.>>

30 Mɔcɛ umbɔ abee idzur unga, bɔr unera asi ibangunga ubok ru unga, ubinkutsu ivangnga inasi ibangge.

31 Bɔr anera arherhɛ ri ikikɔnga awe ru imang-mang ru unga na agɛ, <<Ivangyɛ Ukiristo aka iba, awuri ikorha atsar abin idzeu akɔɔ anangmbɔ aki uner uwɛrɛ ha?>>

32 Abi Ufarisi agũ anera anu ibvun arherha ha ri Iya-Num nggu adɔkambɔ ri itsinga. Mɔcɛ ateiya abika adzowe idɛm-Num nu abi Ufarisi adene abika adzɛu Iya-Num umbɔ adzure unga.

33 Uyesu agɛ, <<Ivangyɛ umum iki iwe nggu umbi ibɔr ukunjiiɾ, mɔcɛ umum iwuri ibvui izĩ ru uwuruwi aka adena umum.

34 Umbi awuri ibeembi umum, b̄or umbi asi ikpombi umum. Anangke umum iki iwe ik̄ei umbi asi id̄ēē abambi.>>

35 Anggbaashi abi Uyahuda ha arherhe nggu adokambō age, <<Utsak uwur̄e awuri izĩn̄enga um̄en iki isi id̄ēē ikpom̄en unga? Use unga awuri izĩ ra anangke abim̄en aka asaka aseĩ nggu abi Uherhini na amesuwe abi Uherhini h̄a?

36 Akaiferhkō use ra am̄ennga, ivangȳe unga aka aḡor age, <Umbi awuri ibeembi umum, b̄or umbi asi ikpombi umum,> na aḡor age, <Anangke umum iki iwe umbi asi id̄ēē abambi>?>>

37 Ru unum ukpuku umashu irhowa ha uku uwe nggaa unum h̄a, Uyesu ad̄ēē na atsarhi irhaknga age, <<Uba unera agũã uḡō, unga aba ru umum aba ahwa.

38 Ub̄en unera aka awea ri imangmang ru umum, ru nyaki its̄eng Arherhu-Num iki iḡor iḡe, <Az̄ē am̄ē akika adzowe urh̄e awuri idz̄ēr h̄a adzek ra am̄ennga.> >>

39 Uyesu arherha ak̄er̄e ri itsi Ipfu-Num, iyiriȳe abika awe ru imangmang ru unga aka iwuri iȳei. Ri ivang h̄a anasi idzowukumbō Ipfu-Num ha, ubinkutsu Uyesu ana ashia ri ikpikpoi kata.

40 Ivangȳe umbō aka agũ irh̄emnga, abōō ra anera age, <<Idzidz̄erhe uw̄er̄e ha awu uwuku us̄om Arherhu-Num h̄a Umusa aka arherhe uḡe ibanga.>>

41 Abōō age, <<Unga awu Ukiristo.>>

B̄or abōō arhusa age, <<Akorha aguse ru Ukiristo adzeku Ugarhirhi?

⁴² Asi iwea itsɛng Arherhu-Num igər igɛ Ukiristo awuri idzeku unang Udauda, nu ru Ubaitarhami, uteukpi Udauda aka asei?>>

⁴³ Ngge igigau itsĩngge ra anera ri itsinga.

⁴⁴ Abɔɔ abee idzur unga, bər unera asi iban-gunga ubok ru unga.

*Isheri imangmang anggbaashi
abi Uyahuda*

⁴⁵ Adogerhi Iya-Num aka abvui azĩ ra ateiya abika adzowe idɛm-Num nu abi Ufarisi arhusa umbɔ agɛ, <<Awu use utsu umbi asi ikũ unga abambi?>>

⁴⁶ Adogerhi ha agɛ, <<Unera anasi irherhunga arherhe ru nyaku utsak uwurɛ.>>

⁴⁷ Abi Ufarisi arhusa agɛ, <<Unga aka arhem nggu umbi ikei?

⁴⁸ Use umbi anyãmbi unera ra anggbaashi abi Uyahuda use abi Ufarisi aka awe ru imangmang ru unga?

⁴⁹ Ĩĩ! Ikikɔng iyɛɛ ha iki isi ihwɛngngge ubin ri Íkpem Umusa, awu ikponum ru umbɔ!>>

⁵⁰ Unikodimu, aka azĩã ru Uyesu, unga aka awu unying ra abi Ufarisi ha, arhusa umbɔ agɛ,

⁵¹ <<Ri Íkpem, umɛn idẽẽ itsumɛn uvau ru utsa ha umɛn iki inasi igũmɛn ra angwĩnga ni ihwɛng ubinkpi unga aka anu ikorhe?>>

⁵² Umbɔ agɛ, <<Ungo uwu uner Ugarhirhi ikei? Uvarhe ungo unyãɔ ugɛ, uner uwuku usɔm Arherhu-Num ashia aka idzeku Ugarhirhi.>>

*[Abvur itsɛng abok akɔɔ aki isha ashike ru ubvur
Uyoh 7.53–8.11]*

Ukutsɛrh umbɔ aka adzur ri itoma-dak

⁵³ Mɔcɛ ikikɔnga isitungge nu ubɛn unera azĩã ri iyanga.

8

¹ Bɔr Uyesu azĩã ri Igũ Acucii Uzaitun.

² Ri igɔkpɛka ikɛi unga abvui atsĩã ru ufɔm Iya-Num. Kishoo anera aba akɔng adziira unga, nu unga aseɪ na amesuwe umbɔ.

³ Abika amesuwe Ikpem nu abi Ufarisi akũ utsɛrh uwɔɔ umbɔ aka adzur unga ri itoma-dak. Atsu unga adẽẽ ra asu ukpui ha.

⁴ Umbɔ agɔr Uyesu agɛ, <<A umarhem, utsɛrh uwurɛ adzur unga ri itoma-dak.

⁵ Ri Íkpem Umusa atsu umɛn ikũ atarh itang ikpũ akatsɛrh abɛrɛ ha ifɛrɛ. Bɔr ungo ugɔr uguse?>>

⁶ Arhusa akɛrɛ ani ideya unga, na akpo ubinkpi umbɔ aka itsu arherhanga.

Bɔr Uyesu agbapfu na akũ itoknga atsɛng itsɛng nú abĩ.

⁷ Ivangyɛ umbɔ aka ani irhusa unga, unga abera agɔr umbɔ agɛ, <<Unera aka ashia ra arhim ru umbi, unga atirha atang utarh ru utsɛrh ha.>>

⁸ Ikɛi unga abvui agbapfu na atsɛng itsɛng nú abĩ.

⁹ Umbɔ aka agũ rimi, umbɔ atirha asoyimbɔ ra anang hã unying anying. Umbɔ atirhi ru uwuku ukũmbɔ utsɛku umbɔ aneke Uyesu iki iyikanga nggu utsɛrh ha.

¹⁰ Uyesu abera adẽẽ na arhusa unga agɛ, <<A utsɛrh ha, umbɔ awerɛmbɔ? Unera asi itsuka ungo ufai?>>

¹¹ Utsɛrh ha agɛ, <<A uteiya, unera ashia.>>

Uyesu age, <<Umum ikei isi itsukamum ungo ufai. Uzĩõ, bõr niba ubvui utsĩõ ra arhim.>>

Uyesu unga awu irhirhang upfung

¹² Uyesu abvui arherha arherhe nggu anera age, <<Umum iwu irhirhang upfung. Umbi aba adõsumbi umum, umbi asi izẽrhũmbi ru uzĩ, bõr umbi awuri ikpombi irhirhang urhe.>>

¹³ Abi Ufarisi agõr unga age, <<Ungo uni idzowe ideka itsingo, nggee idekango isi iwengge idzidzerhe.>>

¹⁴ Uyesu age, <<Uko umum ĩba ĩdzowe itsimum ideka, idekamum iwu idzidzerhe, ubinkutsu umum ihweng anangke umum iki ĩdek, nu ikei anangke umum iki izĩ. Bõr umbi asi ihwengmbi anangke umum iki ĩdek, use anangke umum iki izĩ.

¹⁵ Umbi atsu uvau ikpũ iyi anera. Umum isi itsukũ uvau ru unera.

¹⁶ Bõr umum ĩba izharha arherhe, izharha arherhamum iwu idzidzerhe, ubinkutsu asi iwea umum ikiyikami izharha arherhunga, bõr umum nu Utẽmum aka adena umum ikorhu urhõnga.

¹⁷ Ri ĩkpemmbi umbõ atseng age ideka inera ivaa iwe idzidzerhe.

¹⁸ Umum ĩdzowe ideka ri itsimum, nu Utẽ uwuku udena umum unga awu uner uwu uvaa.>>

¹⁹ Mõce umbõ arhusa unga age, <<Utẽngo hã awere unga?>>

Uyesu age, <<Umbi asi ihwengmbi umum use Utẽmum. Umbi aba ahwengmbi umum, umbi awuri ihwengmbi Utẽmum ikei.>>

²⁰ Unga arherhe irhem iyere ri ivangye unga aka adẽẽ imesa akhapa ra anangke umbõ aka angwẽwe

uhwεk izũwã ri Iya-Num. Bør unera asi idzura unga, ubinkutsu ivanga inasi iwengge kata.

Anangkε umum iki izĩ umbi asi ídẽẽ abambi

²¹ Ikei Uyesu abvui adεyiwe anera age, <<Umum iwuri izĩmum, nu umbi awuri ibeembi umum nu umbi awuri ikpe ra arhimmbi. Anangkε umum iki izĩ, umbi asi ídẽẽ abambi.>>

²² Akerε ha atsu anggbaashi abi Uyahuda agør age, <<Awuri ifere itsinga? Unga aka agør age, <Anangkε umum iki izĩ, umbi asi ídẽẽ abambi.> >>

²³ Bør unga akpurha adẽẽ igør age, <<Umbi awu anɔnɔr, umum idzeka afafã. Umbi awu abi upfung ukpirε, bør umum isi iwemum uwu upfung ukpirε.

²⁴ Ngge itsu umum igør umbi ugε umbi awuri ikpe ra arhimmbi. Umbi awuri ikpe, umbi aba ashimbi ri imangmang ugε umum iwu unga hã umum iki ãgør ãgε umum iwe.>>

²⁵ Umbɔ adzipa age, <<Ungo uwu ungamɔ?>>

Uyesu age, <<Umum iwe ru nyaka umum iki indεyiwa umbi ri inggbaashia.

²⁶ Umum iwu ra abina arherhe umum iki irherhe ra atsimbi ni itsu umbi uvau. Bør uwuku adena umum awu undzumu uner idzidzerhe. Umum indεyiwe anera ru upfung ubinkpi umum iki ãgũ ru unga.>>

²⁷ Umbɔ asi ihwengmbɔ ugε unga anu irherha arherhe ri itsi Utenga ra afã.

²⁸ Nggee Uyesu age, <<Ivangyε umbi aka iberu Ungwẽ-Ner, ivang hã niyɔ umbi aka ihweng ugε awu umum iwu unga hã. Umbi awuri ihwengmbi ugε umum isi ikorhumum ubin ri ijee itsimum, bør

umum irherhu abinke Ute aka amesuwa umum ukpekũ.

²⁹ Uwuku udena umum awu nggu umum, unga asi ínekanga umum ikiyikami, ubinkutsu uben unum umum ikorhu ubinkpi unga aka agũiben.>>

³⁰ Mɔce anera arherhe aka agũ arherha akere atsu imangmangmbɔ ru unga.

Awɛkaci Uibrahim

³¹ Uyesu agɔr abi Uyahuda ha aka awuri imangmang ru unga age, <<Umbi aba akpɔmmbi imesamum, umbi awuri iwe angwẽ imesamum abi idzidzerhe.

³² Mɔce umbi awuri ihwengmbi idzidzerhe, idzidzerhe iwuri ifɔnangge umbi.>>

³³ Umbɔ agɔr unga age, <<Umen iwu anang Uibrahim, umen inasi iwemen agãrhũ unera. Awu use utsu ungo ugɔr uge umen ikpomɛn ifɔnmɛn?>>

³⁴ Uyesu agɔr umbɔ age, <<Umun indeyiwa umbi idzidzerhe, uwuku utɔitser arhim awu ugãrhã arhim.

³⁵ Ugãrhã ashia ra anang ugbagbaa ri iya, bɔr ungwẽ awea ra anang ri iya ha ugbagbaa.

³⁶ Nggee Ungwẽ aba adzaanga umbi ififɔn, umbi akpombi ififɔn idzidzerhe.

³⁷ Umum ihweng umbi awu anang Uibrahim. Bɔr umbi abee ifɛr umum, ubinkutsu umbi asi iyɛimbi irhemmum.

³⁸ Umum isɔma umbi ubinkpi umum iki inyã ivangye umum iki iwu nggu Utemum, bɔr umbi akorhu abinke umbi aka agũ ru utɛmbi.>>

³⁹ Umbɔ age, <<Uibrahim unga awu utɛmɛn.>>

Uyesu age, <<Umbi aba awu angwē Uibrahim, umbi awuri itōmbi itser Uibrahim aka atō.

⁴⁰ Iwu uner uwuku urherhi idzidzerhe umum iki igū ru Unum, bōr umbi abee ifere umum. Uibrahim asi ikorhunga ikpū amēn akere ha.

⁴¹ Umbi amesi itser utēmbi aki itō.>>

Abi Uyahuda atseyi age, <<Umēn isi iwemēn angwē ugba. Unum ikiyikanga awu Utēmēn.>>

Angwē Undenggū

⁴² Uyesu agər umbō age, <<Uba Unum unga awu Utēmbi, uda umbi aba abemumbi umum, umum idzeku Unum ība, icere umum iwu nggimi. Umum isi ībamum nibikami, bōr unga adena umum.

⁴³ Awu use utsu umbi asi igū ataimbi ubinkpi umum iki irherhe? Ubinkutsu umbi asi ibeembi ikpeto ra arherhamum.

⁴⁴ Umbi awu abi utēmbi, Undenggū hā, nu umbi abee itō itser ubin utēmbi aka abee. Unga awu uner uwuku ufeyi aner udzur ri inggbaashia, akpēē idzidzerhe, nu idzidzerhe ishingge ru unga. Ivangye unga iki igbeyi angwī, unga arherhe idūnga niyō, ubinkutsu unga awu uner igberangwī nu utei igberangwī.

⁴⁵ Bōr umbi ashimbi ri imangmang ru umum, ubinkutsu umum isōm idzidzerhe.

⁴⁶ Ungamō ru umbi awuri isōma uvau arhim ru umum? Umum ība irherhe idzidzerhe, awu use utsu umbi ashimbi ri imangmang ru umum?

⁴⁷ Uwuruwi aka awe uwu Unum, aka isaka agōm ikpeto ri irhēm Unum iki irherhe. Umbi asi igūmbi ngge, ubinkutsu umbi asi iwembi abi Unum.>>

Uyesu ananga Uibrahim

48 Abi Uyahuda agər unga agɛ, <<Asi iwea idzidzerhe umɛn iki igər ugɛ ungo uwu uner Usamariya uwuku uwe ru ipfu iyiki ibewe?>>

49 Uyesu agɛ, <<Umun ishimum ri ipfu iyiki ibewe, umun idzowe igəng ru Utɛmun bər umbi asi idzaambi umun igəng.

50 Umun isi ĩbeemum ikpoi itsimum, bər uwɔɔ ruwɔ abeenga ngge ru umun, nu unga hã awu uner uwuku utsu uvau.

51 Umun indɛyiwa umbi idzidzerhe, unera aba adɔsunga irhɛmmum, unga asi ĩnyãã akpe.>>

52 Abi Uyahuda agər unga agɛ, <<Icɛɛ umɛn iki ihwɛngmɛn ugɛ ungo uweɔ ri ipfu iyiki ibewe! Uibrahim akpea nu abika asɔm Arherhu-Num akpembɔ, bər ungo ugər ugɛ, <Unera aba adɔsunga irhɛmmum, unga asi ĩnyãã akpe.>

53 Ungo unango utɛmɛn Uibrahim? Unga akpea. Rimi hã abika asɔm Arherhu-Num akpembɔ. Ungo ukaiferhkɔ ugɛ ungo uwu use?>>

54 Uyesu agɛ, <<Umun ĩba ikpoi itsimum, ukpoomum usi iwekpɔ ubin. Utɛmun umbi aka agər agɛ awu Unummbi, awu unga akpoi umun.

55 Umbi asi ihwɛngmbi unga, bər umun ihwɛng unga. Umun iba ĩgər igɛ umun isi ihwɛng unga, umun iwu uner igbɛrangwĩ ru nyaka umbi. Bər umun ihwɛng unga, ni idɔsi irhɛmnga.

56 Utɛmbi Uibrahim agɔm anggɔm akarhãrhã ri ivangyɛ unga aka akaiferhkɔ ĩnyã ivangyɛ umun iki ĩba. Unga anyã ngge na agɔm anggɔm.>>

57 Abi Uyahuda agər unga agɛ, <<Ungo unasi itsĩ imɛka isɔka itɔɔ kata, nu ugər ugɛ ungo unyãɔ Uibrahim?>>

⁵⁸ Uyesu agər umbə agε, <<Umun indeyiwa umbi idzidzerhe, umum iwemum umbə adərha amar Uibrahim.>>

⁵⁹ Nggee umbə arhōĩ atarh abee itang unga, bər Uyesu awoi itsinga adzek abəruka Iya-Num hã.

9

Uyesu akerhuwe uner itapa

¹ Uyesu azēr hã atəng na anyã uner uwəə umbə aka amar unga itapa.

² Angwē imesanga arhusa unga agε, <<A umarhem, awu arhim uner uwurε use ateinga atsu umbə amar unga itapa?>>

³ Uyesu agε, <<Asi iwea arhim uner uwurε use aki ateinga. Amar unga itapa nu umbə adēyiwe itser Unum ri itsinga.

⁴ Awu ufang umən itō itseryε unga aka adena umum ri ivanga nu unuma una arhang umə. Ut-suu ukpə ubarə ivangyε anera asi idēē atōmbə itser.

⁵ Ivangyε umum iki iwu ru upfunga, umum iwu irhirhang upfunga.>>

⁶ Unga aka arherhe rimi, unga atar aci ra abĩ, akayi abĩ nggu aci ha, na akũ abĩ hã atsu ake ra asu uner itapa ha.

⁷ Agər uner itapa ha agε, <<Uzĩ ru ukau Usirhuwam nu usorh asungo umə.>> Agben <<Usirhuwam>> agburh <<Adene unga.>> Nggee uner itapa ha azĩ asorh asunga, na abvui aba anyãã.

⁸ Andəkanga nu abirabε aki inyã unga afen ifen arhusa agε, <<Asi iwea uner uwurε anu isei na afen ifen iyεε?>>

⁹ Abəə agε, <<Awu unga.>>

Abɔɔ agɛ, <<Ĩĩ, ayeyei ukpekũ.>>

Bɔr uner itapa ha agɛ, <<Awu umum uner ha nuwi.>>

¹⁰ Umbɔ arhusa unga agɛ, <<Ungo ukorhu uguse na asungo ayanga?>>

¹¹ Unga agɛ, <<Uner ha umbɔ iki iyisa Uyesu unga akũ aci akayi abĩ atsuka ra asumum, na agɔr umum agɛ, <Uzĩ usorh asungo ru ukau Usirhuwam.> Umum izĩ isorh, mɔcɛ umum ikpo inyã anang.>>

¹² Umbɔ arhusa unga agɛ, <<Uner ha awerɛ unga?>>

Unga agɛ, <<Umun isi ihwɛng.>>

Abi Ufarisi abee ihwɛng usu ikikerhe ha

¹³ Mɔcɛ umbɔ akũ uner itapa ha asunga aka ayanga azĩmbɔ ra abi Ufarisi.

¹⁴ Awu ru unum ukpuku uwosha abi Uyahuda, Uyesu aka akayi abĩ hã akerhuwe asu uner itapa ha.

¹⁵ Nggee abi Ufarisi arhusa unga akorhu uguse na anyã anang. Uner itapa ha agɛ, <<Unga akayi abĩ atsuka ra asumum nu umum isorhe ake ni inyã ananga.>>

¹⁶ Abi Ufarisi abɔɔ agɛ, <<Uner ha asi idzeka ru Unum, ubinkutsu unga asi itsamma unum ukpuku uwosha.>>

Bɔr abɔɔ arhusa agɛ, <<Uner arhim awuri ikorha aguse na akorha abin idzeu nu atsar rimi?>> Nggee umbɔ agashumbɔ.

¹⁷ Mɔcɛ abi Ufarisi abvui arhusu utsa ha agɛ, <<Ungo ugɔr ugɛ use ri itsi utsa ha? Awu asungo unga aka ayanguwa.>>

Uner itapa ha age, <<Unga awu uner uwuku usom Arherhu-Num.>>

¹⁸ Anggbaashi abi Uyahuda utseku icere umbō ashimbō ri imangmang age amar utsa ha nggu itapa, bōr icere unga aka anyā ananga. Akerē ha atsu umbō ayisa abika amar utsa ha.

¹⁹ Umbō arhusa age, <<Uwēre awu ungwēmbi? Umbi aka agōr age amar unga itapa? Akorha aguse na anyā anang icere?>>

²⁰ Abika amar uner itapa ha age, <<Umēn ihwengmēn uwēre ha awu ungwē imarmēn, ikei umēn imar unga adzeka nggu itapa.

²¹ Bōr umēn isi ihwengmēn ubinkpi uku utsu unga anyā ananga icere. Umēn isi ihwengmēn uwuku uyanguwe asunga. Àka arhusa unga. Unga asi iwea uwēkuci. Unga awuri irherhunga ra angwīnga.>>

²² Abika amar unga arherhe rimi ubinkutsu umbō agū iwei anggbaashi abi Uyahuda. Abi Uyahuda age kishoo uwuku ugōr age Uyesu awu Ukiristo, umbō awuri iwiwayiwe uner ha adzek ru ubā ifen-Num.

²³ Ngge itsu abika amar unga agōr age, <<Unga asi iwea uwēkuci, àka arhusa unga.>>

²⁴ Ide uvaa abi Ufarisi abvui ayisu uner itapa ha aka akerhe, agōr unga age, <<Udzowe Unum igōng nu urherhi idzidzerhe. Umēn ihwengmēn uner uwuku ukerhuwa ungo awu uner arhim.>>

²⁵ Unga age, <<Unga aba awu uner arhim, umum isi ihweng. Ubina unying umum iki ihweng, umum iwu itapa, icere umum inyāmum ananga.>>

²⁶ Mɔcɛ umbɔ arhusa unga ikɛi agɛ, <<Unga akorhuwa ungo use? Akorhu uguse na ayanguwa asungo?>>

²⁷ Unga agɛ, <<Umum iki isɔmamum umbi, umbi asi ikpembɪ ato. Awu use utsu umbi abvui abee igigũ ikɛi? Use umbi abee iwu angwẽ imesanga igambi?>>

²⁸ Mɔcɛ umbɔ arhenu utsa ha agɛ, <<Awu ungo uwu ungwẽ imesanga! Umɛn iwu awɛ imesu Umusa.

²⁹ Umɛn ihwɛngmɛn Unum arherhunga arherhe nggu Umusa, bɔr utsak uwurɛ umɛn isi ihwɛngmɛn anangkɛ unga aka adzek.>>

³⁰ Utsa ha agɛ, <<Akɛrɛ awu ubin idzeu! Umbi asi ihwɛngmbi anangkɛ unga aka adzek, bɔr ayanguwanga asumum!

³¹ Umɛn ihwɛngmɛn Unum aka isaka asi igũa abi arhim. Bɔr aka isaka agũa abi iwei unga na atɔ itsernga.

³² Utirhi ri imimunu upfunga unera anasi igũa umbɔ ayangukumbɔ asu unerwi umbɔ aka amar unga nggu itapa.

³³ Utsak uwurɛ aba asi idzeku Unum abanga, asi idẽẽ akorhunga ubin.>>

³⁴ Akɛrɛ atsu umbɔ agɔr unga agɛ, <<Ungo umbɔ aka amar ra arhim, nu ungo ubee imesuwɔ umɛn?>> Umbɔ awayikumbɔ unga.

Itapa iyi ipfu

³⁵ Uyesu agũ isarhunga ugɛ umbɔ aka awayikumbɔ utsa ha. Ivang Uyesu aka akpo utsa ha, unga arhusa unga agɛ, <<Ungo uweɔ ri imangmang ru Ungwẽ-Ner?>>

³⁶ Uner itapa ha aka akerhe arhusa age, <<A uteiya, awu ungamɔ? Udeyiwa umum nu umum iwe ru imangmang ru unga.>>

³⁷ Uyesu agɔr unga age, <<Ungo unyãɔ unga icɛɛ. Awu unga adẽẽ arherhe nggu ungo.>>

³⁸ Mɔcɛ utsa ha age, <<A Uteijee, umum iwemum ri imangmang,>> na adzowe unga igɔng.

³⁹ Uyesu age, <<Umun itsiãwã itsu uvau ru upfung ukpire, ngge itsú abi itapa anyã, abika anyunyã ikei awe abi itapa.>>

⁴⁰ Abi Ufarisi ha abika akhapa ru unga aka agũ rimi, umbɔ agɔr unga age, <<Umen iwu abi itapa igamen?>>

⁴¹ Uyesu age, <<Umbi aba awu abi itapa, umbi asi iwembi ru uvau arhim, bɔr umbi agɔr age umbi adẽẽ anyãmbi, nggee arhimmbi awe umɔ.

10

Uner ughãwã nu ídɔ́inga

¹ <<Umun indeyiwa umbi idzidzerhe, unerwi aka asi itsiã ra angwĩ ugbor idɔi, bɔr na afũ udika afen akase atsĩ, uner ha awu uvɛu nu uwuku uvui abin.

² Unerwi aka atsĩ ra angwĩ ugboru unga awu uner ughãwã idɔi ha.

³ Uner uwuku udzɛu angwĩ ugboru aka isaka atsuruwe angwĩ ugboru ru unga. Ídɔi ha ikei iki isaki ikpeto ru urhemnga. Unga aka isaka ayisi ídɔ́inga nggu atsokngge akũ adzeka awiya.

⁴ Ivangye unga aka ikũ iyinga adzek, unga agbaashia nu ídɔ́inga idɔsa unga, ubinkutsu ngge ihwengngge urhemnga.

⁵ Bər isi ídǝsungge utsen, ngge iwuri itĩ, ubinkutsu ngge imǝrngge urhɛm utsen.>>

⁶ Uyesu akũ nyaka arherhe akεε asome anera, b̃ar umb̃o asi ihwengmb̃o ubin unga aka arherhuwe umb̃o.

Uyesu awu uner idzeu uwuku uze

⁷ Nggee Uyesu ikɛi agɔr umbɔ agɛ, <<Umum indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, awu umum iwu angwĩ ugbor ɪdɔi ha.

⁸ Kishoo abika agbaashia aba ru umum ïdərhi
 ïba awu aveu nu abika avui abin, bər ïdai ha isi
 idəsungge umbə.

⁹ Awu umum iwu angwĩ ugbora. Uben unera aka atsĩ ru ubokmum awuri ikpoa ififorh, awuri itsĩ na adzek akpo ubĩ uku uze.

¹⁰ Uvɛu aba ivivɛu na afere na adakuwe. Umum ĩba ru umbɔ akpo urhɛ, akpo umgbɔ uku kpengkpeng.

¹¹ <<Awu umum iwu uner idzεu uwuku uze ha. Uner idzεu uwuku uze ha adzowe urhεnga ri idɔinga.

¹² Ünerwi iki itō itser imang asi iwea uner idzεu, idai ha ikεi isi iwengge iyinga. Ivangyε unga aka inyā ijui ngbako iki itō iba, unga awuri ineke idai ha na atā. Ijui ngbako ha idzui ngge ni isituwe ngge.

¹³ Uner ha awuri itĩ, ubinkutsu unga atõ itser imang ukpekũ nu ubin usi íghongkpõ amɛnnga ri idzɛu ídɔi ha.

¹⁴ <<Awu umum iwu uner idzeu uwuku uze. Umum ihweng idaimum nu idaimum ihwengngge umum.

15 Rimi hã Utēmum ahwēnga umum nu umum ihwēng Utē, ni iwuri indzowukũ urhemum ri ídɔi ha.

16 Iwemum ri ídɔi iyɔɔ iki isi iwengge iyi ugbor idɔi ukpirɛ. Awu ufang umum ikũna ngge ĩba ikɛi. Ngge iwuri ikpengge ato ru urhemum, ni ídɔi ha iwuri iwu ukpusha unying uner ughãwã unying.

17 Utē abema umum ubinkutsu umum iwuri ingwēwe urhemum, ugē umum ibvui inyanga umgbɔ ikɛi.

18 Unera asi ívura urhemum, umum nibikami iwuri ingwēwe umgbɔ. Iwemum ri ijee iyiki ingwēwe umgbɔ nu ijee iyiki inyanga umgbɔ ikɛi. Awu Utēmum atsu umum ikorhe akɛɛ ha.>>

19 Irhem arherhe iyɛɛ itsu abi Uyahuda agasha nggu adɔka ikɛi.

20 Anera arherhe agɛ, <<Awea ri ipfu iyiki ibewe ngge itsu unga ukpong. Awu use utsu umbi akpeto ru unga?>>

21 Bɔr abɔɔ agɛ, <<Ĩĩ, arherhe akɛɛ asi iweke aki uner uku uwe nggu ipfu iyiki ibewe. Ipfu iyiki ibewe idēē iyangungge asu uner itapa?>>

Abi Uyahuda akpēmbɔ Uyesu

22 Awu ri ivang umbɔ aka adēē Irhowa iyiki Iyeruwe Iya-Num ru Urusharhima,

23 Uyesu azērhã ru angwĩ iya Usorhomon ri Iya-Num hã.

24 Abi Uyahuda akɔng adziir unga agɛ, <<Utsɛku ukang ungo uku ineka umɛn ri icicang? Ungo uba uwu Ukiristo, udɛyiwa umɛn ra awiya.>>

25 Uyesu agɛ, <<Umun iki idɛyiwamum umbi, umbi ashimbi ri imangmang. Abin idzeuke umum

iki ikorhe ri itsok Utemum, ake adeyiwe umum iwu ungama.

²⁶ Bər umbi ashimbi ri imangmang, ubinkutsu umbi asi iwembi idaimum.

²⁷ Idaimum ikpeto ru urhemum, umum ihweng ngge, ngge idasa umum.

²⁸ Umum idzowe ngge urhe uwu ugbagbaa, ngge isi ikpengge ugbagbaa, unera asi ivura ngge ru ubokmum.

²⁹ Utemum uwuruwi aka adzaa ngge ru umum, unga ananga kishoo. Unera asi idēē avura ngge ru ubok Utemum.

³⁰ Umum nu Ute iwu unying.>>

³¹ Abi Uyahuda abvui arhōi atarh abee itang unga.

³² Bər Uyesu agər umbə agē, <<Umum iki iko-rhuwamum umbi abin idzeu arherhe akika agəng aka adzeku Ute. Akikasong awuri itsu umbi afere umum nggu atarh?>>

³³ Abi Uyahuda agər unga agē, <<Asi iwea itser iyiki izengo itsu umən ibee itang atarh ru ungo, bər arherhe urhenango ru Unum, ubinkutsu ungo uwu unera nu unyangi itsingo uwu Unum.>>

³⁴ Uyesu agər umbə agē, <<Asi itsengmbə ri ikpemmbi uge Unum agər agē, <Umum igər uge umbi awu anum>*?

³⁵ Itseng Arherhu-Num iwu idzidzerhe. Uba unga ayisa abika adzowe Arherhu-Num agē <anum>,

³⁶ məcə umbi agər aguse ri itsi uwu ha Ute aka atsū unga awu uwu unga na adene unga aba ru upfunga? Awu use utsu umbi agər uge umum ini

* **10:34** Àka anyā ikei: Amb 82.6.

irhenu Unum ri ivangye umum iki irherhe uge,
<Unum iwu Ungwẽ Unum>?

³⁷ Uba umum isi ikorhumum abinke Utemum
aki ikorhe, àka aneke iwe ru imangmang ru
umum.

³⁸ Bør umum ìba ikorha ake, umbi aba ashimbi
ri imangmang ru umum, àka awe ru imangmang
ra abin idzeu ha umum iki ikorhe, na ahweng age
Ute awea ru umum, nu umum iwemum ru Ute.>>

³⁹ Ikei umbò abee idzur unga, bør unga ashòta
ra abokmbò.

⁴⁰ Mòce Uyesu abvui agar Azẽ Urdun azĩã
anangke Uyohana aka asorhuwe ubòtisima isha
na aseisa umò.

⁴¹ Umò anera arherhe aka aba ru unga. Anera
ani igør uge, <<Uyohana anasi ikorhunga atsar
abin idzeu, bør kishoo abinke unga aka arherhe ri
itsi utsak uwure awu idzidzerhe.>>

⁴² Ra anang hã anera arherhe aka awe ru imang-
mang ru Uyesu.

11

Akpe Urhiazaru

¹ Unera nuwò itsoka igburh Urhiazaru aghonga
unga. Awu ru uteu Ubetani, uku uwu uteumbò
Umaryamu nu Umarta unapumbò.

² Urhiazaru uwuku ughong hã awu ungwẽmbò
Umaryamu, uwuku udzukuwe atsei isung nú
Uteijee, na akū igwar itsinga afire adaknga.

³ Nggee anaa uyi ha ikivarhambò adene itser ru
Uyesu age, <<A Uteijee, uwu ha ungo uku ubema
aghonga unga.>>

⁴ Ivang Uyesu aka agũ rimi unga agər agε, <<Irhãrhã hã isi itsu unga akpea, bər iwuri ikũ ikpikpoi iba ru Unum nu Ungwẽnga ikei.>>

⁵ Uyesu abemu Umarta nu unapumbɔ nu Urhi-azaru.

⁶ Bər ivangyε unga aka agũ ugε Urhiazaru aghonga unga, unga atoma aseisa inuma ivaa ru nggɔ ha.

⁷ Mɔce unga agər angwẽ imesanga agε, <<Umən ibvui izĩ Uyahudiya.>>

⁸ Angwẽ imesanga hã agε, <<A umarhem, inum iyεε abi Uyahuda abee ifεre ungo nggu atarh, nu ungo ubvui uzĩ nggɔ ha?>>

⁹ Uyesu agε, <<Asi iwea akara usɔkdũmən ru unuma unying ishaa unum iki irhang? Kishoo uwuku uzẽrhã ra atenum asi ikwɛra itok, ubinkutsu, unga anyãã irhirhang upfung ukpire.

¹⁰ Bər uwuku uzẽrhã ru utsuu awuri ikwɛra itok, ubinkutsu irhirhang ishingge ru unga.>>

¹¹ Ivangyε Uyesu aka arherha abina akεε amaa, unga atoma agər umbɔ agε, <<Uwɛrhamən Urhi-azaru aka arharhɔ, bər umum izĩ izita unga.>>

¹² Angwẽ imesanga hã agε, <<A Uteijee, aba awu urhɔ, unga awuri ikerhunga.>>

¹³ Ubin Uyesu aka arherhe agε Urhiazaru aka akpea, bər angwẽ imesanga akaiferhkɔ agε unga arherha arherhe urhɔ uwuku uwosha.

¹⁴ Nggee Uyesu adɛyiwe umbɔ ukupẽẽ agε, <<Urhiazaru aka akpea.

¹⁵ Umum igɔm umum iki isi iwemum umɔ, ngge ima itsu umbi awe ru imangmang. Bər umən izĩmən ru unga.>>

16 Mɔcɛ Utoma, uwuruwi umbɔ iki iyisa unga Akārhwẽ, agɔr abimbɔ angwẽ imesa ha agɛ, <<Umen izīmen ikɛi, nu umen ikpe nggu unga.>>

Uyesu adange amen anaa uyi

17 Ivangyɛ Uyesu aka azī atsi, agū ugɛ Urhiazaru aka akpea, umbɔ aka adzake unga, aka amaa inuma inaa ru udzak.

18 Ubetani ukhapa nggu Urusharhima, asi itsia akirhomita ataar.

19 Abi Uyahuda arherhɛ aba ighwe akpe Urhiazaru ru anapumbɔ na adange amen Umarta nu Umaryamu.

20 Ivangyɛ Umarta aka agū ugɛ Uyesu uwɔ abarɔ, unga asok azī agbanga unga. Bɔr Umaryamu ase ri iya.

21 Umarta agɔr Uyesu agɛ, <<A Uteijee, agɛ ungo uwu nggimi ungwɛmen asi ikpea.

22 Bɔr uko icɛɛ umum ihweng Unum awuri idzaanga kishoo ubinkpi ungo iki ishōrhā unga.>>

23 Uyesu agɔr unga agɛ, <<Ungwɛmbi awuri isoka ikɛi.>>

24 Umarta agɛ, <<Umun ihweng awuri ibeka ikɛi ri isisok abika akpukpe ri imimashu upfung.>>

25 Uyesu agɔr unga agɛ, <<Awu umum iwu isisok abika akpukpe, ikɛi awu umum iwu urhɛ. Uwu-ruwi aka awea ri imangmang ru umum unga awuri ibeka, uko unga aka akpea.

26 Uwuruwi aka abek na awea ri imangmang ru umum asi ikpea ugbagbaa. Ungo uweɔ ri imangmang akɛɛ?>>

27 Mɔcɛ Umarta agɛ, <<Ĩ, Uteijee, umum iwe-mum ri imangmang ugɛ awu ungo uwu Ukiristo

ha, Ungwẽ Unum uwuruwi umen iki ifosa uge unga ibanga ru upfung.>>

Uyesu aciu akpe

²⁸ Ivangye Umarta aka arherhe rimi, unga abvui azĩ ayisu unapumbo Umaryamu age, <<Umarhem aka abanga na ayisa ungo.>>

²⁹ Ivangye Umaryamu aka agũ rimi, unga asok ifefetem azĩã ru unga.

³⁰ Uyesu anasi itsĩa ru utepa kata. Unga ana awu ra anangke Umarta aka agbanga unga.

³¹ Ivang abi Uyahuda abika ase ifaakpe ri iya Umaryamu aka anyã unga asok iki ifefetem adzek, umbõ adõsa unga akaiferhko age unga awuri izĩ ra anang udzaka na aciu akpe umo.

³² Ivang Umaryamu aka azĩ atsĩ ra anangke Uyesu aka awe, unga aka anyã unga, unga agba anu ra adak Uyesu na age, <<A Uteijee, age ungo uwu nggimi, ungwẽmen asi ikpea.>>

³³ Ivang Uyesu aka anyã unga aciu akpe, nu abi Uyahuda ha aka aba nggu unga aciu akpe igambo, mõe amen Uyesu aghong akarhãrhã.

³⁴ Unga arhusa age, <<Umbi adzake unga rinεε?>>

Umbõ age, <<A Uteijee, uba unyã.>>

³⁵ Uyesu aciu akpe.

³⁶ Mõe abi Uyahuda age, <<Àka anyã ikpũ ibibemaye unga aka awerangge ru Urhiazaru!>>

³⁷ Bõr abõõ ru umbõ age, <<Unga ayanguwe asu uner itapa uwõrõ. Awu use utsu unga asi ikorhunga ubin ukpõõ iki iken utsak uwure ikpikpe?>>

Uyesu azituka Urhiazaru ra akpe

³⁸ Uyesu abvui agũ ighong ra amɛnnga akarhãrhã. Aziã ru udzak ha. Udzak ha uwu utai. Akũ ubatu utarh afɔme angwĩ udzaka.

³⁹ Uyesu age, <<Àka aberuwe utarh ha.>>

Bɔr Umarta, unapumbɔ uwuku akpukpe ha, agɔr Uyesu age, <<A Uteijee, icɛɛ aka awu anunukawɔ. Irherɛ unum unaa nukpi unga aka akpe.>>

⁴⁰ Mɔcɛ Uyesu age, <<Isi isɔmamum ungo uge ungo uba uweɔ ri imangmang, ungo uwuri inyãã igɔng Unum?>>

⁴¹ Nggee umbɔ atsimuwe utarh ha. Uyesu abera asunga afafã na age, <<A Ute, umum itar uwɛɛ ungo uku ugũo umum.

⁴² Umum ihwɛng ubɛn unum ungo ugũo umum, bɔr umum irherhe rimi ru anera abika adẽẽ ng-gimi awe ru imangmang uge awu ungo udena umum ãba.>>

⁴³ Ivangye unga aka arherhe rimi, Uyesu at-sarhi irhaknga ikerketangge age, <<A Urhiazaru, udzeka!>>

⁴⁴ Uner uwuku ukpe ha adzeka, adaknga na aboknga abow nggu atatorho, asunga ikei abɛrh nggu atorho. Uyesu agɔr umbɔ age, <<Àka agarhuwe unga aziã.>>

Abee ifɛr Uyesu

(Umat 26.1-5; Umar 14.1-2; Irh 22.1-2)

⁴⁵ Nggee abi Uyahuda arhɛrhɛ aka aba ighwe akpe ru Umaryamu na anyã ubinkpi Uyesu aka akorhe, umbɔ awe ru imangmang ru unga.

⁴⁶ Bɔr abɔɔ azĩmbɔ ra abi Ufarisi, adɛyiwe umbɔ ubinkpi Uyesu aka akorhe.

⁴⁷ Mɔcɛ ateiya abika adzowe idɛm-Num nu abi Ufarisi akɔng anggbaashi abi Uyahuda.

Arhusa adɔka agɛ, <<Umɛn ikorhu usemɛn? Ut-sak uwurɛ anu ikorha atsar abin idzeu arherhɛ!

⁴⁸ Umɛn ĩba ineke unga akorhunga abin hã, anera kishoo awuri iwe ru imangmang ru unga. Mɔcɛ abi Uroma awuri iba avurmbɔ abĩmɛn nu Iya-Nummɛn ikɛi!>>

⁴⁹ Bɔr unying ru umbɔ agburh Ukayafa Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num ra amɛk aki ha, agɔr umbɔ agɛ, <<Umbi asi ihwɛngmbi ubin!

⁵⁰ Umbi asi irhi ataimbi ugɛ ugba unera unying akpe ri itsi anera, nu abĩmɛn aki itsim.>>

⁵¹ Arherha ha Ukayafa aka arherhe asi iweke ifɛrhkɔ amɛnnga, bɔr unga aka awu Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num ra amɛk ha na asɔm Arherhu-Num ugɛ Uyesu awuri ikpe ri itsi aner abi Uyahuda.

⁵² Unga asi ĩkpea ra abi Uyahuda ukpekũ, bɔr unga awuri ikɔng aner Unum abirabɛ aka asita ru upfunga umbɔ awu unying.

⁵³ Nggee udzur ru unum hã anggbaashi abi Uyahuda avarhi ifɛr Uyesu.

⁵⁴ Nggee Uyesu asi ibvui azɛrhũnga ra abi Uyahuda ukupɛɛ, bɔr asoka ra anang hã, azĩã abikɛ aka akhapa ra arhum. Atsĩã uteu ukpɔɔ umbɔ iki iyisa Uifrayim na aseisa umɔ nggu angwɛ ime-sanga.

⁵⁵ Irhowa Iyiki Igar Utɔng iyi abi Uyahuda iki iyok. Anera arherhɛ aka adzeki iteu iki ici azĩ Urusharhima, ugɛ umbɔ asare atsimbɔ ru irhowa ha idɔrhi iwe.

⁵⁶ Atēwā abee Uyesu, adesa ra Iya-Num anu irhusa adōka age, <<Umbi akaiferhko use? Awuri ibanga irhowa ha idīā?>>

⁵⁷ Bōr ateiya abika adzowe idēm-Num nu abi Ufarisi aka adzowukumbō itser uge kishoo uwuku uhweṅg anangke Uyesu aka awe, unga aba asōme umbō nu umbō azī adzur unga.

12

*Adzukuwe atsei isung nū Uyesu
ru Ubetani*

(Umat 26.6-13; Umar 14.3-9)

¹ Irhowa Iyiki Igar Utōng ibōr inuma utōī, Uyesu atsī Ubetani, anangke unga aka azituwe Urhi-azaru ra akpe.

² Umō umbō aka akorhuwe Uyesu ubingha urhēē. Awu Umarta unga agashu ubingha ha, Urhiazaru awu unying ra anera abika agha ubingha ha nggu Uyesu.

³ Mōce Umaryamu anyangu ungwērḥū undzoma atsei isung aki imang umbō aka akū unardi agbisha na adzukuwe ra adak Uyesu. Mōce unga akū igwar itsinga afire. Isung iyiki ize iyi atsei ha imaangge iya kishoo.

⁴ Bōr Uyahuda Uiskariyoti, unying ra angwē imesanga, uwuruwi aka igha-daknga, agōr age,

⁵ <<Awu use utsu umbō asi igoshukumbō atsei isung hā akirake imanga iki iwu iyi uner itser ra amēka, na adzowukumbō imanga ra atsūwā?>>

⁶ Ubinkutsu unga arherhe rimi, asi igūā ighong atsūwā, bōr ubinkutsu unga awu uvēu. Unga akpōm ijari imangmbō, unga aka isaka ayikuka itsinga ri imang hā.

⁷ Uyesu age, <<Àka aneke unga. Unga aden ake adzεu unumkpi umbɔ aka idzake umum.

⁸ Atsūwã awu nggu umbi uben unum, bɔr umbi asi íwembi nggu umum uben unuma.>>

Abee ikorhuwe Urhiazaru iki ibewe

⁹ Ri ivang hã ikikɔng abi Uyahuda irhεirhε iki igũ ugε Uyesu awu umɔ, umbɔ aba. Asi ibambɔ inyã Uyesu ikiyikanga, bɔr abee inyã Urhiazaru uwu ha Uyesu aka azituwe unga ra akpe.

¹⁰ Ateiya abika adzowe idεm-Num avarhe ifere Urhiazaru ikei.

¹¹ Ubinkutsu awu arherhe Urhiazaru ake atsu abi Uyahuda arherhε ani idzipa awe ru imang-mang ru Uyesu.

Uyesu atsĩã Urusharhima

(Umat 21.1-11; Umar 11.1-11; Irh 19.28-40)

¹² Ukpe unum uvaa anera arherhε aka aba Irhowa Iyiki Igar Utɔng agũ ugε Uyesu awu ru utsĩndĩ uwuku uba Urusharhima.

¹³ Umbɔ arhõĩ angbɔk irhek, akũ azĩ agbopa unga, atsarhi irhakmbɔ age, <<Ikpikpoi iwe ru Unum!*

Idorh Unum iwu nggu uwu ha aka aba ri itsok Uteijee,

idorh Unum iwu nggu uyεrhe Uisrairha!>>

¹⁴ Uyesu aka akpo ungwẽ uzhika unga afũ aseí nú umgbɔ, ru nyaki itsεng Arherhu-Num igɔr ugε,

¹⁵ <<Niba agũmbi iwei,

umbi aner Urusharhima.

Uyεrhambi uwɔ aba nú undzing ungwẽ uzhika!>>†

* **12:13** Àka anyã ikei: Amb 118.25,26.

† **12:15** Àka anyã ikei: Uzak 9.9.

¹⁶ Ri inggbaashia angwē imesanga asi ihwengmbō kishoo abin hā. Bōr ivang Unum aka asoyiwe Uyesu ra akpe na akpoi unga, mōcē umbō ayita ugē atse ngmbō abin hā ri itsinga, nu abin hā akorhuke ru unga.

¹⁷ Anerabē aka awu nggu unga ri ivangyē unga aka ayisu Urhiazaru unga adzeka ru udzak na azituwe unga ra akpe, ani idekuwe anera ubinkpi Uyesu aka akorhe.

¹⁸ Anera arherhē aka azī agbangu Uyesu ubinkutsu umbō agū utsar ubin idzeu ha unga aka akorhe.

¹⁹ Nggee abi Ufarisi arherhe arherhe nggu adōkambō agē, <<Àka anyā, umēn isi ighamēn inggbaashi. Nggayē kishoo upfunga adōsa unga!>>

Abi Uherhini abō abee Uyesu

²⁰ Icē abō rabō abi Uherhini aka aba idzowe igōng ri irhowa.

²¹ Umbō aba ru Ufirhibu, uner Ubetsaida ru Ugarhirhi, arhusa unga agē, <<A Uteiya, umēn ibee inyā Uyesu.>>

²² Ufirhibu azī asōmuka Uandarawu. Umbō iki-varhambō azī asōmukumbō Uyesu.

²³ Uyesu agōr umbō agē, <<Ivang iyiki ikpoi Ungwē-Ner iki iwengge.

²⁴ Umum indēyiwa umbi idzidzērhe, umbō aba asi inaambō ishaa itsem ra abī ngge ikpengge, ngge iwe ikiyikangge. Bōr ngge iba ikpengge, ngge ighwēr ishaanga irhērhe.

²⁵ Uwuruwi aka abemu urhēnga, umgbō uwuri igwirmgbō. Bōr uwuruwi aka akpēē urhēnga ru upfung ukpirē, awuri iwe ru urhē uwu ugbagbaa.

²⁶ Uβēn uwuku utō itsermum, awu ufang unga adōsa umum. Nu anangkē umum iki iwe, ugārḥāmum ikēi awuri iwe umō. Utēmum awuri itomuka imor ru uwu ha aka awu ugārḥāmum.

Uyesu arherha arherhe ra akpenga

²⁷ <<Icēē umum īgū ighong ra amēnmum. Umum īgōr ugē use? <A Utē, ufōrh umum ri ivang iyēē?> Īī, awu ubin ivang iyēē itsu umum ība.

²⁸ A Utē, ukū ikpikpoi uba ri itsokngo!>>

Mōcē urhēm udzeka afā ugōr ugē, <<Umum iki ikpoishū ike, ni ibvui ikpikpoimum ike ikēi.>>

²⁹ Anera abika adēē umō aka agū urhēm hā, umbō agē inai irhare. Abōō agē, <<Ipfu itser-Num ngge irherha arherhe nggu unga.>>

³⁰ Uyesu agē, <<Urhēm ukpirē uba ru umbi, usi ibakpō ru umum.

³¹ Icēē awu ivangyē umbō aka ivarha arherhe ru upfung ukpirē. Icēē umbō aka awuri iwayiwe uyerhe upfung ukpirē.

³² Bōr ivangyē umbō aka ibera umum ra abī, umum uwuri idarha anera kishoo umbō aba ru umum.>>

³³ Unga arherhe akēē adēyiwe ikpū akpekē unga aka ikpe.

³⁴ Anera agōr agē, <<Īkpemmen idēyiwa umēn igē Ukiristo awuri ibēk ugbagbaa. Mōcē awu use utsu ungo ugōr ugē awu ufang umbō aberuwe Ungwē-Ner? Ungamō awu Ungwē-Ner ha?>>

³⁵ Mōcē Uyesu agōr umbō agē, <<Irhirhang hā iwu nggu umbi ivanga ukunjiir. Āka azērḥā ri irhirhang hā, utsur uzī unangkpō umbi. Uner uzērḥā ru uzī amōra anangkē unga aka izī.

³⁶ Ivang umbi aka ana awe nggu irhirhang hã àka awe ru imangmang ri ngge, ugε umbi ama awu angwε irhirhang hã.>> Ivang Uyesu aka amaa arherhe, unga azĩ awoinga ri inyĩnyãmbɔ.

*Abi Uyahuda akpẽmbɔ
iwe ru imangmang*

³⁷ Uko arherha atsar abin idzeu ha Uyesu aka akorhe ra asumbɔ, utseku icεε umbɔ ashimbɔ ri imangmang ru unga.

³⁸ Akεε ha akorhe rimi ngge itsuifer ubinkpi uner uwuku usɔm Arherhu-Num Uishaya aka arherhe agε,

<<A Utejee, ungamɔ awe ru imangmang ri is-arhamen?

Ru ungamɔ ikεi umbɔ aka adεyiwe ijee Utejee?>>‡

³⁹ Ngge itsu umbɔ asi idεε awembɔ ri imangmang, ru nyaku Uishaya aka arherhe ra anang akɔɔ agε,

⁴⁰ <<Unga aka atsu umbɔ itapa

na abĩruwe amɛnmbɔ,

ngge itsú umbɔ asi ínyãmbɔ nggu asumbɔ,

na asi íhwengmbɔ ra amɛnmbɔ,

na asi ídzipumbɔ ru umum ikerhuwe umbɔ.>>§

⁴¹ Uishaya arherhe rimi ubinkutsu unga anyã ikpikpoi Uyesu, na arherhunga arherhe ri itsinga.

⁴² Rimi hã anera arherhe aka awe ru imangmang ru Uyesu, nu anggbaashimbɔ arherhe aka awe ru imangmang ru unga. Bɔr umbɔ asi irherhumbɔ ukupεε, umbɔ agũ iwei abi Ufarisi aka iwayiwe umbɔ ru ubã ifɛn-Num.

‡ 12:38 Àka anyã ikεi: Uish 53.1. § 12:40 Àka anyã ikεi: Uish 6.10.

⁴³ Ubinkutsu umbɔ abema ikpikpoi iyi anera anangmbɔ ikpikpoi iyi Unum.

Arherhu Uyesu awuri itsu uvau

⁴⁴ Mɔcɛ Uyesu atsarhi irhaknga age, <<Ivang unera aka awe ru imangmang ru umum, asi iwea ri imangmang ru umum ukpekũ, bɔr nggu uwuku udena umum ĩba.

⁴⁵ Ivangyɛ unga aka irhi umum, awuri inyã uwu ha aka adena umum ĩba.

⁴⁶ Umum ĩba ru nyaki irhirhang ru upfung, ngge itsú kishoo uwuku uwe ru imangmang ru umum asi íseisa ru uzĩ.

⁴⁷ <<Uwuku ugũ irhemum bɔr asi idɔsunga, asi iwea umum iwuri itsuke unga uvau. Umum isi ĩbamum itsu uvau ru upfung, bɔr umum ĩba ififɔrh ukpɔ.

⁴⁸ Uwuruwi aka akpẽẽ umum na asi iyɛsa arherhamum awea ru uwuku utsu unga uvau. Arherha ha umum iki irherhe awuri itsuke unga uvau ru unum ukpuku umasha.

⁴⁹ Ubinkutsu, umum isi irherhumum ubinkpi umum iki ibee, bɔr Utɛ uwuku udena umum unga atsuka ubinkpi umum iki irherhe nu utsĩndĩwi umum iki irherhe.

⁵⁰ Umum ihwɛng arherhanga awuri ikũ urhɛ uwu ugbagbaa aba. Nggee ubɛn ubinkpi umum iki irherhe, umum irherhe ubinkpi Utɛ aka adɛyiwa umum irherhe.>>

13

Uyesu asorh adak angwɛ imesanga

¹ Irhowa Iyiki Igar Utɔng inasi iwengge. Uyesu aka ahwɛnga ugɛ ivanga iki iwengge unga aka

ibore upfung ukpirɛ na abvui azĩ ru Utɛ. Unga aka abema anernga aka awe ru upfung, uko uzĩ utsĩ imimashu urhɛnga.

² Uyesu nu angwẽ imesanga aka aseɪ igha urhɛɛ. Undenggũ aka atsukuka ra amɛn Uyahuda Uiskariyoti ungwẽ Usiman unga agha-dak Uyesu.

³ Uyesu ikɛi ahwɛnga ugɛ Utɛ atsuke abina kishoo ru uboknga. Ahwɛnga unga adzeku Unum aba, ikɛi unga abvui azĩ ru Unum.

⁴ Ivang umbɔ aka aseɪ igha ubingha, Uyesu asok atsimuwe atorhanga aki awiya na anyangu utawurh abow ru upfurhsĩnga.

⁵ Mɔcɛ unga atsu amẽ ri itẽrhãzɔu na atirhi isorh adak angwẽ imesanga, na akũ utawurh ukpu upfurhsĩnga hã awɔnge.

⁶ Unga aba ru Ubitru, Ubitru agɔr agɛ, <<A Uteijee, awu ungo uwuri isorh adakmum?>>

⁷ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Icɛɛ ungo usi uhwɛngo ubinkpi umum iki ikorhe, bɔr ivanga ungo uwuri ihwɛngngo.>>

⁸ Ubitru agɛ, <<Ĩĩ! Ungo usi ísorhɔ adakmum.>>

Uyesu agɛ, <<Umun ĩba isi isorhamum ungo, ungo ishio ru ugau ru umum.>>

⁹ Ubitru agɛ, <<A Uteijee, asi iwea adakmum ukpekũ ungo iki isorh, bɔr usorh nggu abokmum nu itsimum ikɛi!>>

¹⁰ Uyesu agɛ, <<Unerwi aka asorhi iyor, akpurha asorh adaknga ukpekũ, iyornga kishoo iki itɛngge. Umbi awu atɛtɛn, bɔr asi iwea umbi kishoo.>>

¹¹ Uyesu ahwɛnga uwuku ughadaknga, ngge itsu unga agɔr agɛ, <<Asi iwea umbi kishoo awu atɛtɛn.>>

¹² Unga aka asorh adakmbɔ amaa, unga atsim atorhanga, abvui azĩã ra anang iseinga. Unga arhusa umbɔ agɛ, <<Umbi ahwɛngmbi ubinkpi umum iki ikorhuwa umbi?

¹³ Umbi ayisa umum Umarhem nu Uteijee, iwe rimi, ubinkutsu umum iwe rimi hã.

¹⁴ Umum iwu Uteijee nu Umarhemmbi. Ngge iki iwe ugɛ umum isorha adakmbi, imɛngge umbi asorh adak adakmbi.

¹⁵ Umum indɛyiwa umbi utsĩndĩã. Àka akorhuwe abɔ ubinkpi umum iki ikorhuwa umbi.

¹⁶ Umum indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, ugãrhã asi inanga uteiyanga, uner itser ikei asi inanga uwuku udene unga.

¹⁷ Icerɛ iki iwe ugɛ umbi ahwɛngmbi abin akɛɛ, Unum awuri itsukanga umbi idorh umbi aba akorhumbi ake.

Uyesu agɔr agɛ awuri ighambɔ adaknga

(Umat 26.20-25; Umar 14.17-21; Irh 22.21-23)

¹⁸ <<Isi irherhumum akɛɛ ri itsimbi kishoo. Umum ihwɛng abirabɛ umum iki isɛng. Bɔr awu ufang ngge itsuifer ubinkpi uku utsɛng ra Arherhu-Num ugɛ, <Uwuku ugha ubinghamum asok awu unggamtsakmum.>*

¹⁹ <<Uмум idɛyiwa umbi icɛɛ ni ngge idorhi ikorhe, nggee ivangyɛ ngge iki ikorhe umbi awuri iwembi ri imangmang ugɛ umum iwu unga hã.

²⁰ Umum indɛyiwa umbi idzidzɛrhe, uwuku uyɛi ubɛn uwuruwi umum iki idene, ayɛi umum, nu uwuku uyɛi umum, ayɛi uwuku udena umum ĩba.>>

* **13:18** Àka anyã ikei: Amb 41.9.

21 Ivang Uyesu aka arherha akεε amaa, unga agũ ighong akarhãrhã ra amεnnga na adeka ra awiya age, <<Umun indεyiwa umbi idzidzεrhe, unying ru umbi awuri ighaa adakmun.>>

22 Angwẽ imesanga arhi adoka. Asi ihwεngmbɔ ungwẽ imesa uwu ha Uyesu aka arherhe ri itsinga.

23 Uning ru umbɔ angwẽ imesa ha, uwuruwi Uyesu aka abema, ase akhapa ru Uyesu.

24 Ubitru akũ uboknga agɔr Uyohana age, <<Urhusa unga, uwukusong unga aka arherha arherha ha ri itsinga.>>

25 Ungwẽ imesa ha agɔpa azĩ ru Uyesu arhusa unga age, <<Awu uwukusong Uteijee?>>

26 Uyesu age, <<Uwuruwi umum iki itsɔɔr uborodi irhɔma ri itērhãzɔu indzowe, awu unga nuwɔ.>> Mɔce, unga aka arhɔmu uborodi adzowe ru Uyahuda ungwẽ Usiman Uiskariyoti.

27 Kanying Uyahuda aka ayɛi uborodi ha, Ushaitan atsĩ ru unga. Uyesu agɔr unga age, <<Ubin hã ungo iki ikorhe, ukorhe ifetem.>>

28 Bɔr umbɔ abika agha ubingha ha nggu unga asi ihwεngmbɔ ubinkpi uku utsu Uyesu arherhe rimi hã.

29 Ngge iki iwu uge Uyahuda unga akpɔm ijari imangmbɔ, umɔ abɔɔ ra angwẽ imesa ha akaifεrhkɔ uge Uyesu asɔme unga igoi ubin ukpɔɔ umbɔ aka abee ri irhowa ha, use unga azĩ adzowe atsũwã ubin ukpɔɔ.

30 Uyahuda ayɛi uborodi ha na adzeka. Utsuu ufin.

Uyesu asɔme arherhe ikpem iki ifa

³¹ Uyahuda aka adzek, Uyesu age, <<Icere umbō aka ikpoi Ungwē-Ner na akpoi Unum ru uboknga.

³² Unum aba ayeisa ikpikpoi ru uboknga, Unum awuri idzowuka Ungwē ikpikpoi, nu unga awuri idzowuka unga ikpikpoi kanying.

³³ <<Umbi angwēmum abika acia, abor ivanga ukunjiir umum iki iwu nggu umbi. Umbi awuri ibeembi umum, bor ru nyaka umum iki ideyiwe anggbaashi abi Uyahuda, rimi hā umum iki ideyiwa umbi icere ingge, <Anangke umum iki iwuri izi, umbi asi idē abambi.>

³⁴ <<Awu ikpem iyiki ifa umum iki idzaa umbi, aka abema adoka. Ru nyaka umum iki ibema umbi, awu ufang umbi abema adoka.

³⁵ Rimi hā itsu uben unera awuri ihwengnga uge umbi awu angwē imesamum, umbi aba abemumbi adoka.>>

*Ubitru awuri itseyinga ihweng Uyesu
(Umat 26.31-35; Umar 14.27-31; Irh 22.31-34)*

³⁶ Usiman Ubitru arhusu Uyesu age, <<A Uteijee, ungo izine?>>

Uyesu age, <<Anangke umum iki izi ungo usi idē udosungo umum icere, bor unum ukpō ungo uwuri idosungo.>>

³⁷ Ubitru arhusa age, <<A Uteijee, awu use utsu umum isi idē idosumum ungo icere? Umum iwuri idzowukū urhemum ri itsingo.>>

³⁸ Mōce Uyesu age, <<Ungo uwuri idzowukō urhengo ri itsimum? Umum indeyiwa ungo idzidzerhe, ungo uwuri itseyingo ihweng umum idikunga itaar ni ikō idorhi igber ukpee.>>

14

*Uyesu unga awu utsĩndĩ
uwuku izĩ ru Ute*

¹ <<Niba agũmbi ighong ra amẽnmbi. Àka awe ri imangmang ru Unum, ikeĩ aka awe ri imangmang ru umum.

² Ri iya Utemum abã awu arherhe, Umum iwuri izĩ nggɔ ha izĩ igbishuwa anang ru umbi. Iba isi iwengge rimi, umbi atsar uge umum isi ideyiwamum umbi?

³ Umum ĩba izĩmum igbishuwa ananga ru umbi, umum ibvui iba ikũna umbi awe nggu umum, nu umbi aseĩ ra anangke umum iki iwe.

⁴ Anangke umum iki izĩ umbi ahwengmbi utsĩndĩã.>>

⁵ Utoma agər Uyesu age, <<A Utejee, umen isi ihwengmen anangke ungo iki izĩ. Umen ikorhu uguse ni ihweng utsĩndĩã?>>

⁶ Uyesu age, <<Umum iwu utsĩndĩã, umum iwu idzidzerhe, ni iwu urhe. Unera asi ĩzĩã ru Ute, aba asi iwea ru ubokmum.

⁷ Umbi aba ahwengmbi umum, umbi awuri ihwengmbi Utemum. Utirhi icere uzĩũ umbi aka ahwengmbi unga na anyãmbi unga.>>

⁸ Ufirhibu age, <<A Utejee, uma udeyiwa umen Ute ha. Aka amēmɔnɔ ru umen.>>

⁹ Uyesu age, <<Aka adera umum iki iwu nggu umbi, bər utseku icere ungo usi ihwengngo umum, Ufirhibu? Uben uwuku unyã umum aka anyã Ute. Awu use utsu ungo ugər uge, <Udeyiwa umen Ute ha>?

¹⁰ Ungo usi iweo ri imangmang uge umum iwu ru Ute, Ute awu ru umum? Arherhake umum iki

irherhuwa umbi asi iweke akimum. Awu Ute aka awe ru umum unga atõ itsernga.

¹¹ Àka awe ru imangmang ra arherhamum iki igor uge umum iwe ru Ute, Ute ikei awe ru umum, use aka awe ru imangmang ra abin idzeuke umum iki ikorhe.

¹² Umum indeyiwa umbi idzidzerhe, uben uwuku uwe ri imangmang ru umum awuri ikikorhunga abinke umum iki ikorhe. Awuri ikorha akoo anangke akere ha, ubinkutsu umum iwuri izi ru Ute.

¹³ Nu ubin umbi aka ifena ri itsokmum, umum iwuri ikorhuwamum, ngge itsú Ute akpo ikpikpoi ru ubok Ungwẽ.

¹⁴ Uben ubina umbi aka ifena ri itsokmum, umum iwuri ikorhuwamum.

Ibemuwe ibiba Ipfu Isarsatangge

¹⁵ <<Umbi aba abemumbi umum, umbi awuri ikorhumbi ubinkpi umum iki itsuka.

¹⁶ Umum iwuri irhusumum Ute, unga awuri idzaanga uwuku uyika umbi ase nggu umbi ug-bagbaa.

¹⁷ Unga awu Ipfu iyi idzidzerhe, uwuruwi up-funga uku usi idẽẽ uyeikpo unga, ubinkutsu up-funga usi idẽẽ unyãkpo unga use uhweng unga. Bør umbi ahwengmbi unga, unga ase nggu umbi, ikei awuri iseisa ru umbi.

¹⁸ Umum isi inekamum umbi ru nyaka angwêrhãpfu. Umum iwuri iba ru umbi.

¹⁹ Ivanga ukunjiir upfunga usi ibvui unyãkpo umum, bør umbi awuri inyãmbi umum. Ubinkutsu umum iwemum ru urhe, umbi ikei awuri ibibekmbi.

²⁰ Awu ru unum hã umbi aka ihweng uge umum iwe ru Utemum nu umbi awe ru umum nu umum iwe ru umbi.

²¹ Uben unera uwuku uhweng arherhamum iki itsu na adosunga ake, awu unga abema umum. Uwuruwi aka abema umum, Utemum awuri ibemunga uner ha, umum ikai iwuri ibemumum uner ha ni ideyiwe itsimum ru unga.>>

²² Moe Uyahuda, asi iwea Uyahuda Uiskariyoti, agor unga age, <<A Uteijee, awu use utsu ungo iki ideyiwa itsingo ru umen, bor ungo usi ideyiko ru upfunga?>>

²³ Uyesu age, <<Uben unera uwuku ubema umum awuri idosunga imesamum. Utemum awuri ibemunga uner ha, ikai umen iwuri inba iseimen nggu unga.

²⁴ Uben unera aka asi ibemunga umum asi idosunga arherhe imesamum. Irhemye umbi aka agũ isi iwengge irhemum, awu irhem Ute uwuku udena umum.

²⁵ <<Kishoo akere umum isomamum umbi umum iki ina iwu nggu umbi.

²⁶ Bor uwuku uyika ha unga awuri imesuwa umbi abina kishoo na ayituwa umbi kishoo abinke umum iki isoma umbi. Unga awu Ipfu Isarsatangge, uwuruwi Ute aka idene ri itsokmum.

²⁷ Umum ibora umbi nggu ididoo, ididoomum iki idzaa umbi. Isi iwengge ru nyaku upfung iki idzowe. Niba aneke amenmbi agũke ighong, ikai niba agũmbi iwei.

²⁸ <<Umbi agũmbi umum iki igor uge, <Umum izi ni ibvui ibamum ru umbi.> Umbi aba abemumbi

umum, umbi awuri igəmm̃bi anggə̃m ugε umum iwuri izĩ ru Utε, Utε ha ananga umum.

²⁹ Icεε umum iki isəmamum umbi ru ngge idərhi iwe, nggee ivangyε ngge iki iwe, umbi awe ru imangmang.

³⁰ Umum isi ıbvui irherhuwamum arherhe arherhe, ubinkutsu uyεrhe upfung ukpire uwə abarə. Unga ashia ri ijee ri itsimum.

³¹ Bər awu ufang upfunga uhweng ugε umum ibemumum Utε ha ni ikorhe uku kpengkpeng ubinkpi Utεmum aka atsuka umum.

<<Àka asok icεε umən ibəre nggimi.

15

Uyesu unga awu udzum ucucii inebi

¹ <<Umun iwu udzum ucucii inebi uwu idzidzerhe, nu Utεmum unga awu uner irhama.

² Unga azharhuwe ubən uboka uku uwe ru umum uku usi ighwεrkpə ikpūrḥā, na agbishuwe ubən uboka ukpuku ughwεr ikpūrḥā, ru ukpə ughwεr utoma.

³ Umbi aka awembi atεtən ri itsi arherhamum iki isəma umbi.

⁴ Àka aseı ru umum, umum iwuri iseı ru umbi. Ubok ucucii usi ıdēē ughwεrkpə ikpūrḥā nibikakpə, awu ufang ukpə useı nggu udzuma. Rimi ḥā umbi asi ıdēē aghwεrmbi ikpūrḥā umbi aba asi iseimbi ru umum.

⁵ <<Umun iwu udzuma, umbi awu aboka. Unera aba aseısa ru umum nu umum ikεı iseı ru unga, unga awuri ighwεr ikpūrḥā irḥεırhe. Umum ıba ishimum ru umbi, umbi asi ıdēē akorhumbi ubin.

⁶ Uben unera aka asi iwea ru umum, awe ru nyaku ubokkpi umbɔ aka atare ukpɔ ukoyi. Anera aka isaka arheu ikpũ abok aki ha atsuku urha, akpĩwe.

⁷ Umbi aba aseɪ ru umum arherhamum ikeɪ aweke ru umbi, àka arhusa uben ubinkpi umbi aka abee, awuri idzaambɔ umbi.

⁸ Umbi àka aghwɛr ikpũrhã irheirhɛ na adɛyiwe ugɛ umbi awu angwẽ imesamum. Ngge ikũ nggaa ikpikpoi izĩ ru Ute.

⁹ <<Ru nyaku Ute aka abema umum, rimi hã umum iki ibema umbi. Icɛrɛ àka aseɪ ri ibibemamum.

¹⁰ Umbi aba adɔsumbi arherhamum iki itsu, umbi awuri iseimbi ri ibibemamum, ru nyaka umum iki ãɔsa arherhe Utemum aka atsu ni iseɪ ri ibibemanga.

¹¹ Umum ãɛyiwa umbi rimine ngge itsú anggɔmmum awe ru umbi nu anggɔmmbi atsu atɔk.

¹² Ikpemmum iye, àka abema adɔka ru nyaka umum iki ãbema umbi.

¹³ Nggaa ibibema iyɔɔ isi inangngge iyɛrɛ, ugɛ unera adzowe urhɛnga ri itsi awɛrhanga.

¹⁴ Umbi awu awɛrhamum, umbi aba akorhumbi ubinkpi umum iki itsuka umbi.

¹⁵ Umum isi ãbvui iyisumum umbi agãrhã, ubinkutsu ugãrhã asi ihwengnga ubinkpi uteiyanga aki ikorhe. Bɔr umum iyisa umbi awɛrhɛ, ubinkutsu iki isɔmamum umbi kishoo abinke umum iki igũ ru Utemum.

¹⁶ Asi iwea umbi aseng umum, bɔr umum iseng umbi itsuka umbi azĩ aghwɛr ikpũrhã, ikpũrhãye iki idãrhã. Mɔcɛ Ute awuri idzaanga kishoo abinke

umbi aka arhusa ri itsokmum.

¹⁷ Ubinmum ukpi iki itsu, àka abema adoka.

Upfunga ukpēkpō angwē imesa

¹⁸ <<Upfunga uba ukpēkpō umbi, àka ahweng ra amēnm̄bi ugē ugbaashia ukpē umum.

¹⁹ Umbi aba awu abi upfung, upfunga uba ubemukpō umbi ru nyaka abinga. B̄ar umbi asi iwembi abi upfung. Umum iki iseng umbi idzek ru upfunga. Ngge itsu upfung ukpēkpō umbi.

²⁰ Àka ayita ubinkpi umum iki idēyiwa umbi ugē, <Ugārḥā asi inanga Uteiyanga.>* Umbō aba adzaa umum uver, awuri idzaambō umbi uver ikei. Umbō aba adōsumbō imesamum, umbō awuri idōsumbō iyimbi.

²¹ Awuri ikorhuwambō umbi akere ha, ri itsi umbi awu abimum nu umbō asi ihwengmbō uwuku udena umum ĩba.

²² Agē umum isi ĩba irherhumum arherhe nggu umbō, umbō awuri ishimbō ru uvau arhim. B̄ar icere umbō ashimbō ru ubin ukpuku ukaa atsimbō ra arhimmbō.

²³ Unerwi aka akpē umum, akpē Utēumum.

²⁴ Agē umum isi ikorhumum abina arherhe ru umbō akirake unera aka anasi ikorhunga, mōce umbō awuri ishimbō ru uvau arhim. B̄ar icere umbō aka anyāmbō abin idzeu ha na akpēmbō umum nu Utēumum.

²⁵ Akere akorhe ngge itsuifer ubinkpi umbō aka atseng ri Īkpemmbō agē, <Adzuma akpēmbō umum asi iwea ubin utsu.>†

* **15:20** Àka anyā ikei: Uyoh 13.16. † **15:25** Àka anyā ikei: Amb 35.19; 69.4.

²⁶ <<Ivangye Uwuku Uyuyika ha aka iba, uwu-ruwi umum iki idene unga adzeku Ute aba ru umbi, Ipfu iyi idzidzerhe iki idzeku Ute, unga awuri idzowe ideka ri itsimum.

²⁷ Umbi awuri iwu idekamum, ubinkutsu umbi awu nggu umum udzur ri inggbaashia.

16

¹ <<Umum isoma umbi kishoo akere utsur umbi ayapumbi ri imangmangmbi.

² Awuri iwayikumbo umbi ra abã ifen-Num. Idzidzerhe, ivanga niyo ibaro uben uwuku ufere umbi awuri igor uge unga itã itser Unum.

³ Umbi awuri ikorhe rimi ubinkutsu umbi anasi ihwengmbi Ute use umum.

⁴ Umum isoma umbi akere, nggee ivang ha iba iwengge umbi ayita uge umum iki isomamum umbi. Umum isi isomamum umbi abin akere ri inggbaashia ubinkutsu, umum ina iwu nggu umbi.

Itser Ipfu Isarsatangge

⁵ <<Icere umum iwuri izi ru uwuku udena umum iba, bor umbi asi irhusumbi umum uge, <Ungo uwuri izine?>

⁶ Amenmbi aghong ra abin ha umum iki isoma umbi.

⁷ Bor umum indeyiwa umbi idzidzerhe, awu azeze ru umbi umum iba izimum. Umum iba isi izimum, mace Uwuku Uyuyika ha asi ibanga ru umbi. Bor umum iba izimum, umum iwuri idene unga aba ru umbi.

⁸ Ivangye unga aka iba, unga awuri ideyiwe up-funga uvau arhim nu irhirhika nu ivarha arherhe.

⁹ Unga awuri idɛyiwe umbɔ uge umbɔ awe ra arhim, ubinkutsu anera ashimbɔ ri imangmang ru umum.

¹⁰ Unga awuri idɛyiwe igbigbambɔ ri irhirhika, ubinkutsu umum iwuri izĩ ru Ute, umbi asi íbvui anyāmbi umum.

¹¹ Unga awuri idɛyiwe umbɔ age awuri izharha arherhambɔ, ubinkutsu uyerhe upfung ukpirɛ aka atsukukumbɔ unga uvau.

¹² <<Umun ibɔr abina arherhe umum iki irherhuwa umbi, akirake umbi asi ídēē anyangumbi ake icɛɛ.

¹³ Bɔr ivangye Ipfu iyi idzidzerhe ha iki iba, ngge iwuri idarh umbi ri idzidzerhe kishoo. Asi íwea arherhe itsikamnga unga aka irherhe, bɔr awuri isɔma ubinkpi unga aka agũ. Awuri isɔma umbi abinke aka iwuri iba.

¹⁴ Awuri ikũ ikpikpoi aba ru umum, unga awuri inyānga abinke umum iki irherhe adeyiwa umbi.

¹⁵ Kishoo abinke Ute aka awe ra ake awu akim. Ngge itsu umum igɔr uge Ipfu-Num ha iwuri inyānga abinke umum iki irherhe adeyiwa umbi.

Igũ ighong iwuri idzipa iwu igũiben

¹⁶ <<Ivanga ukunjiir umbi asi ínyāmbi umum, mɔce ikɛi ivanga ukunjiir umbi awuri inyāmbi umum.>>

¹⁷ Angwē imesanga abɔɔ agɔr adɔkambɔ age, <<Agbena agburh use unga aka agɔr umɛn age, <Ivanga ukunjiir umbi asi ínyāmbi umum, mɔce ikɛi ivanga ukunjiir umbi awuri inyāmbi umum,> nu <Ubinkutsu umum iwuri izĩ ru Ute>?>>

¹⁸ Adēēmbɔ irhusa age, <<Agbena awu use unga aka agɔr age, <Ivanga ukunjiir>? Umɛn isi ihwengmɛn agben ubinkpi unga aka arherhe.>>

19 Uyesu anyã umbɔ abee irhusa unga ra arherhe ha, nggee unga agɔr umbɔ age, <<Umbi arhusa adɔka agben arherha ha umum iki igɔr uge, <Ivanga ukunjiir umbi asi ínyãmbi umum, mɔce ikɛi ivanga ukunjiir umbi awuri inyãmbi umum>?

20 Umum indɛyiwa umbi idzidzerhe, umbi awuri iciu akpe nggu ighongamen, bɔr upfunga uwuri igɔmanggɔm. Amɛnmɛmbi awuri ida, bɔr ida amɛnmɛmbi iwuri idzipa iwu anggɔm.

21 Ivangye ukutɛrh aba ahwashi imar, unga aka isaka agũ ighong akarhãrhã, ubinkutsu ivang imarnga iki iwengge. Bɔr ivangye unga aka imar irheng ungwẽ amaa, unga aka isaka ayiruka ighighong hã, ubinkutsu unga awu ra anggɔm unga aka amar irheng ungwẽ ru upfunga.

22 Ngge iwu rimi hã ru umbi. Icɛɛ umbi awuri igũ ighong, bɔr umum ibvui inyãmum umbi, mɔce amɛnmɛmbi aka igɔmanggɔm, unera asi ívura anggɔmmɛmbi.

23 Ru unum hã umbi asi írhusumbi umum ubin. Umum indɛyiwa umbi idzidzerhe, Ute awuri idzaanga kishoo ubinkpi umbi aka arhusa ri itsokmum.

24 Utsɛku icɛɛ umbi anasi irhusumbi ubin ri itsokmum. Åka arhusa umbi awuri iyiyɛimbi, nu anggɔmmɛmbi awuri itsu atɔke.>>

Umum inangmum upfunga

25 <<Umum ikũ nyaka arherhe indɛyiwa umbi akɛɛ ha. Bɔr ivanga niyɔ ibarɔ umum iki irherha arherhe nggu umbi ukupẽẽ ri itsi Ute, umum isi iwuri íkũmum nyaka arherhe.

²⁶ Ru unum hã umbi awuri irhusa ri itsokmum. Umum isi igõrmum ugε iwuri irhusuwamum Ute ru umbi.

²⁷ Unga Ute nibikanga abemunga umbi, ubinkutsu umbi abemumbi umum, ikεi umbi awembi ri imangmang ugε umum idzeku Unum.

²⁸ Umum idzeku Ute iba itsĩ ru upfung, icεε umum iwuri ibõre upfung ni ibvui izĩ ru Ute.>>

²⁹ Mõce angwẽ imesu Uyesu age, <<Ĩhĩ! Awu icεε ungo uku urherhuwa umen arherhe ukupẽẽ asi iweke unyaka arherhe!

³⁰ Icεε umen iki ihwengmen ugε ungo uhwengo abina kishoo. Ungo uhwengo uben ubinkpi unera aka irhusa ungo. Akεε ha atsu umen iwe ru imangmang ugε ungo udzeku Unum.>>

³¹ Uyesu age, <<Awu icεε umbi aka awe ri imangmang?

³² Bõr ivanga niyõ ibarõ, iki ibangge, uben unera ru umbi awuri itĩ azĩ ri iyanga na aneka umum ikiyikamum. Bõr rimi hã, umum isi iwemum ikiyikami, ubinkutsu Ute awu nggu umum.

³³ <<Umum isõmamum umbi abin akεε, ngge itsú umbi ama akpo ididõr. Ru upfung ukpirε umbi awuri igũ ighong. Bõr àka aker amen! Umum iki inangmum upfunga.>>

17

Uyesu afen-Num ri itsinga

¹ Uyesu aka amaa irherhe abin akεε, unga abera asunga arhi afã na afen-Num age,

<<A Ute, ivanga iki iwengge. Ukpoi Ungwẽngo nggee Ungwẽngo ama akpoi ungo.

² Ubinkutsu ungo uku udzowukɔ Ungwēngo ijee ri itsi anera kishoo, nggee unga ama adzowe urhε uwu ugbagbaa ru kishoo abirabε ungo uku udzowe unga.

³ Uwerε ha awu urhε uwu ugbagbaa, uge umbɔ ama ahweng ungo, Unum unying ukpekū, nu Uyesu Ukiristo, uwuruwi ungo uku udene.

⁴ Umum ikūwā ungo ukpoi ra abī ni imaawe itsera kishoo ungo uku udzaa umum itō.

⁵ Icerε ikēi, a Utε, ukpoi umum ra asungo nggu ikpikpoi ha umum iki iwurangge nggu ungo, ru upfung udɔrhu umuna.>>

Uyesu afene-Num ra angwē imesanga

⁶ <<Umum iki idɛyikū ungo ra anerabε ungo uku udzaa umum ru upfung. Umbɔ awu abingo, ungo adzaa umbɔ ru umum, umbɔ ikēi aka adɔsumbɔ arherhango.

⁷ Icerε umbɔ ahwengmbɔ kishoo abinkε ungo uku udzaa umum adzeku ungo,

⁸ ubinkutsu iki idzowukū ru umbɔ arherhango uku udzaa umum. Umbɔ aka ayeimbɔ ake na ahwengmbɔ uge awu idzidzerhe umum idzeku ungo, na awembɔ ri imangmang uge awu ungo udena umum.

⁹ Umum ifene-Num ru umbɔ. Umum isi inumum ifene-Num ru upfunga, bɔr umum ifene-Num ra abirabε ungo uku udzaa umum, ubinkutsu umbɔ awu abingo.

¹⁰ Kishoo abinnum awu akingo, nu kishoo abinngo awu akimum. Ikpikpoi iki ibangge ru umum ru ubokmbɔ.

¹¹ Umum isi ibvui iseisū ru upfunga, bɔr umbɔ ana awu ru upfunga kata. Umum ibvui iba ru

ungo. Usarkasar Ute, ukũ ijee itsokngo ukake umbɔ, itsokye ungo uku udzaa umum, ngge itsú umbɔ awu unying ru nyaka umɛn iki iwu unying.

¹² Ivangye umum iki iwu nggu umbɔ, umum ikũ ijee itsokye ungo uku udzaa umum ikake umbɔ. Uwɔɔ asi igwira, unying hã ukpekũ aka awu uwuku utsutsĩm, ngge itsuifer itseng Arherhu-Num.

¹³ <<Icɛɛ umum iwuri iba ru ungo, bɔr umum irherha abina akɛɛ ru umum ina iwu ru upfung, ngge itsú umbɔ ama akpo undzumu anggɔmmum ra amɛnmbɔ.

¹⁴ Umum iki isɔmukũ arherhango ru umbɔ, upfunga ikɛi uku ukpɛkpɔ umbɔ, ubinkutsu umbɔ asi iwembɔ abi upfung ru nyaka umum iki isi iwemum uwu upfung.

¹⁵ Isi irhusumum ungo unyanguwe umbɔ ru upfunga, bɔr ungo udzɛu umbɔ ru ubok Undenggũ.

¹⁶ Umbɔ asi iwembɔ abi upfung, ru nyaka umum iki isi iwemum uwu upfung.

¹⁷ Utsu umbɔ awu asarkasar ri idzidzɛrhe. Arherhango awu idzidzɛrhe.

¹⁸ Umum idene umbɔ azĩ ru upfung, ru nyaka ungo uku udena umum ru upfunga.

¹⁹ Umum idzowe itsimum ri itsimbɔ, nggee umbɔ ama adzowe atsimbɔ ru ungo ru ubok idzidzɛrhe.

*Uyesu afɛne-Num ru kishoo
abi imangmang*

²⁰ <<Ifɛn-Nummum isi iwengge ru umbɔ ikiyikambɔ. Bɔr a Ute, umum ifɛne-Num ra

abirabε aka awuri iwe ri imangmang ru umum
ru ubok arherhambɔ,

²¹ uge umbɔ kishoo ama awu unying. Umbɔ
ama awe ru umεn, ru nyaka ungo uku uwe ru
umum, nu umum iwe ru ungo, ngge itsú anera ru
upfung awe ru imangmang uge awu ungo udena
umum ĩba.

²² Umum iki idzowukũ umbɔ ikpikpoiye ungo
uku udzaa umum, ru umbɔ awu unying ru nyaka
umεn iki iwu unying.

²³ Umum isei ru umbɔ nu ungo ru umum.
Umbɔ ama awu unying, ru upfunga uma uhweṅg
uge awu ungo udena umum ĩba, na ahweṅg uge
ungo ubemungo umbɔ ru nyaka ungo uku ubema
umum.

²⁴ <<A Ute, anerabε ungo uku udzaa umum,
umum ibee umbɔ ase i nggu umum ra anangkε
umum iki iwe, na anyã ikpikpoimum, iyiriyε
ungo uku udzaa umum, ubinkutsu ungo uku
ubemungo umum umbɔ adərha amunu up-
funga.

²⁵ <<A Ute uwuku urhurhika, upfunga usi
ihweṅgkpɔ ungo, bər umum ihweṅgmum ungo,
anera ikei ahweṅgmbɔ uge awu ungo udena
umum iba.

²⁶ Umum iki ideyikũ ungo ru umbɔ. Ikei
umum ina itsu umbɔ ahweṅg ungo uben ivang,
nggee ibibemango uku ukorhuwa umum ima isei
ru umbɔ nu umum isei ru umbɔ.>>

18

Aka adzurmbɔ Uyesu

(Umat 26.47-56; Umar 14.43-50; Irh 22.47-53)

¹ Ivangye unga aka amaa ifen-Num, Uyesu agar izērhi Ukidron aziã ugar ukpɔrɔ nggu angwẽ imesanga. Ugar ha icang acucii uzaitun niyɔ, unga nu angwẽ imesanga atsĩmbɔ ru ngge.

² Uyahuda, ungwẽ imesa uwuku ugha adak Uyesu, ahwɛnga anang hã, ubinkutsu Uyesu aka isaka agbowwa umɔ nggu angwẽ imesanga.

³ Nggee Uyahuda akũ ukpui abi iwa nu adogerhi abɔɔ abi ateiya abika adzowe idɛm-Num, nu abi Ufarisi, azĩmbɔ ri icang acucii uzaitun hã. Umbɔ akpɔm nggu atseu irhirhang nú atɔngvi akagɔng nu abin iwa.

⁴ Uyesu aka ahwɛnga kishoo ubinkpi uku ikpo unga. Unga adzeka, aba agɔr umbɔ agɛ, <<Umbi abee ungamɔ?>>

⁵ Umbɔ agɛ, <<Uyesu uner Unazarat.>>

Uyesu agɛ, <<Umum uwi.>> Uyahuda, uwuku ughadaknga, adẽẽ umɔ nggu umbɔ.

⁶ Uyesu aka agɔr agɛ, <<Umum iwe uwu ha,>> umbɔ azĩmbɔ ra andzing na agba ra abĩ.

⁷ Uyesu abvui arhusa umbɔ agɛ, <<Umbi abee ungamɔ?>>

Umbɔ agɛ, <<Uyesu uner Unazarat.>>

⁸ Uyesu agɛ, <<Umum iki idɛyiwamum umbi ugɛ umum iwu unga. Umbi aba ani ibeea umum, mɔcɛ àka neke anera abɛɛ azĩmbɔ.>>

⁹ Akɛɛ akorhe nggee arherhake Uyesu aka arherhe atsuafer. Unga aka agɔr agɛ, <<Ra aner ha ungo uku udzaa umum unera ru umbɔ asi igwira.>>*

¹⁰ Usiman Ubitru awe ru ikon iki ider, awɔɔr ike agbɛr uto ubok ugha ugārhi Ukugɔng Uwuku

* 18:9 Àka anyã ikɛi: Uyoh 6.39.

Udzowe Idem-Num, azharhuwe. Itsok ugārḥā hā igburh Umarhcu.

¹¹ Bər Uyesu agər Ubitru age, <<Utsuke ikon iki iderngo ru udapa! Umum isi ihwamum ru ukpewawi Ute aka adzaa umum ihwa?>>

Uyesu ra asu Uhanana

(Umat 26.57-58; Umar 14.53-54; Irh 22.54)

¹² Məce ukpui abi iwa nu unggbaashimbə, nu adogerhi abi Uyahuda adzur Uyesu, abow unga.

¹³ Ri inggbaashia umbə akū unga azī ru Uhanana, unga aka awu umar Ukayafa. Ukayafa unga awu Ukugəng Uwuku Udzowe Idem-Num ra amək ha.

¹⁴ Ukayafa unga adzowe anggbaashi abi Uyahuda itsūwā ugə ugba unera unying akpe ri itsi anera arherhe.

Ubitru atseyinga ihweng Uyesu

(Umat 26.69-70; Umar 14.66-68; Irh 22.55-57)

¹⁵ Usiman Ubitru nggu uwəə ra awə imesu Uyesu adəsu Uyesu ra andzing. Ungwē imesa ha, Ukugəng Uwuku Udzowe Idem-Num ahwənga unga, nggee unga atsiā ru ufəm iya Ukugəng Uwuku Udzowe Idem-Num nggu Uyesu.

¹⁶ Bər Ubitru adēē ra angwīā udika awiya. Ungwē imesa ha, Ukugəng Uwuku Udzowe Idem-Num hā aka ahwəng adzek arherha arherhe nggu una uwuku udzəu angwī ubā, na akū Ubitru atsi.

¹⁷ Una uwuku udzəu angwī ubā hā agər Ubitru age, <<Ungo igango usi iweə unying ra angwē ime-sanga?>>

Ubitru age, <<İī, umum ishimum.>>

¹⁸ Awu ri ivang ighenga ngge itsu agãrhã nu adogerhi atai urha, adẽẽ iwẽr urha. Ubitru adẽẽ iwẽr urha ha nggu umbɔ.

*Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num
arhusu Uyesu*

(Umat 26.59-66; Umar 14.55-64; Irh 22.66-71)

¹⁹ Mɔcɛ Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num arhusu Uyesu ri itsi angwẽ imesanga nu imesanga.

²⁰ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Umum irherha arherhe ukupẽẽ ra asu upfunga. Uben ivang umum imesuwe ra abã ifɛn-Num nu Iya-Num, anangke abi Uyahuda iki ikɔng kishoo. Umum inasi irherhumum ubin ukpɔɔ ri iwɔk.

²¹ Awu use utsu ungo urhusa umum? Urhusa abika agosha arherhamum ubinkpi umum iki idɛyiwe umbɔ. Umbɔ ahwɛngmbɔ ubinkpi umum iki irherhe.>>

²² Ivang Uyesu aka arherhe rimi, uwɔɔ ru umbɔ adogerhi ha aka adẽẽ umɔ akwẽr unga na agɛ, <<Rimi ungo uku irherhe nggu Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num?>>

²³ Uyesu agɛ, <<Umum iba igbigba umum iki irherhe rimi hã, udɛyiwa igbigbamum. Bɔr umum iba irherhe idzidzɛrhe, awu use utsu ungo ukwẽr umum?>>

²⁴ Mɔcɛ Uhanana atsu umbɔ akũ Uyesu azĩmbɔ ru Ukayafa, Ukugɔng Uwuku Udzowe Idɛm-Num. Unga ana awu ri ibibow.

*Ubitru abvui atseyinga ihwɛng Uyesu
(Umat 26.71-75; Umar 14.69-72; Irh 22.58-62)*

25 Ubitru ana adēē iwēr urha ha, abōō aka adēē umō arhusa unga agē, <<Ungo usi iweō unying ra angwē imesanga hā?>>

Ubitru atsayinga agē, <<Umun ishimum.>>

26 Ugārḥū uwōō ra agārḥā Ukugōng Uwuku Ud-zowe Idēm-Num awu umō. Utsa ha awu unang uwuruwi Ubitru aka azharhuwe utoa, unga agōr Ubitru agē, <<Asi iwea ungo umum iki inyā nggu unga ru icang acucii uzaitun?>>

27 Ubitru abvui atsēyi. Kanying ikō igbēr ukpee.

Uyesu ra asu ugomna Ubirhatu

(Umat 27.1-2,11-14; Umar 15.1-5; Irh 23.1-5)

28 Mōcē abi Uyahuda akū Uyesu adzek ri iya Ukayafa azīmbo udzēpurhe ugomna Uroma. Aka awu ukpee. Abi Uyahuda akpēmbo itsi ru udzēpurhea, agē utsur umbō asi isarmbo ra agbeyakē aka ikēn umbō igha Irhowa Iyiki Igar Utōng.

29 Nggee Ubirhatu adzek aba arhusa umbō agē, <<Arherhe akasong umbi aka atsu ri itsi utsak uwurē?>>

30 Umbō agōr unga agē, <<Agē unga ashia ru uvau, umēn isi ikū unga ibamēn ru ungo.>>

31 Ubirhatu agē, <<Àka akūna unga azī atsuke unga uvau nibikambi ri Íkpemmbi.>>

Anggbaashi abi Uyahuda asi ibeembo na agē, <<Bōr isi irhikungge umēn itsu ufai akpe ru ubēn uner.>>

32 Akērē akorhe ngge itsuifer arherhe Uyesu aka arherhe aki ikpū akpenga aka ikpe.

33 Ubirhatu abvui atsīā ru udzēpurhe ha, unga ayisu Uyesu arhusa unga agē, <<Ungo uwu Uyērhe abi Uyahuda?>>

34 Uyesu age, <<Akeɛ awu ungo urhusa use anera adeyiwa ungo ri itsimum?>>

35 Ubirhatu age, <<Umun iwu uner abi Uyahuda? Awu abi abĩmbi nu ateiya abika adzowe idem-Num umbɔ atsuka ungo ru ubokmun. Ungo ukorhu use?>>

36 Uyesu age, <<Iyerhamum isi iwengge iyi upfung ukpire. Age Iyerhamum iwu iyi upfung ukpire, agārhāmum awuri ikenmbɔ anggbaashi abi Uyahuda idzur umum. Bɔr Iyerhamum iwu iyi anang akase.>>

37 Ubirhatu age, <<Ungo uwu uyerhe nukpɔ!>>

Uyesu age, <<Ungo urherhe mɔnɔ ungo uku ugɔr uge umum iwu uyerhe. Ngge itsu umbɔ amar umum, ikɛi ngge itsu umum itsiŵã ru upfung, indzowe ideka ri itsi idzidzerhe. Uben uwuku uwe ri idzidzerhe awuri ikpea ato na adɔsunga urhemmun.>>

38 Ubirhatu arhusa unga age, <<Awu use uwu idzidzerhe?>>

Atsu ufai akpe ru Uyesu

(Umat 27.15-31; Umar 15.6-20; Irh 23.13-25)

Ubirhatu aka arherha akeɛ amaa, unga abvui adzek agɔr abi Uyahuda age, <<Umun isi ikpomun unga nggu uvau.

39 <<Bɔr umbi awembi ru ugau, ri ivang Irhowa Iyiki Igar Utɔng umum iki isaki itsiŵã umbi uner uvau unying ru ugborzĩ. Umbi abeembi umum itsiŵã Uyerhe abi Uyahuda?>>

40 Umbɔ abvui atsui ivum age, <<Ĩĩ! Asi iwea uweɛ ungo iki itsiŵã, utsiŵã Ubaraba!>> Ubaraba uner uwuku utsu anera asoyiwe amen abika akpɔm abiã.

19

Ufai ukpuku unyapuwe Uyesu

¹ Mɔcɛ Ubirhatu atsu umbɔ akwɛrɛ ugwɛɛ ru Uyesu.

² Abi iwa akũ ídidɔk akari ifur atsime ni itsi Uyesu. Umbɔ atsime unga atorho iyɛrhe.

³ Aba ru unga, anu ikwɛr unga na agɛ, <<Urhɛngo uder, Uyɛrhe abi Uyahuda! >> Mɔcɛ umbɔ akwɛr unga nú unyɛɛnga.

⁴ Ubirhatu abvui adzek aba agɔr abi Uyahuda agɛ, <<Àka anyã, umum iwuri ikũna unga idzeka ru umbi ahwɛng umum isi ikpomum unga nggu uvau.>>

⁵ Ivang Uyesu aka adzeka nggu ifur ididɔk ni itsinga na atsim atorho iyɛrhe, Ubirhatu agɔr umbɔ agɛ, <<Àka anyã utsa ha uwi.>>

⁶ Ivang ateiya abika adzowe idɛm-Num nu adogerhi Iya-Num aka anyã Uyesu, umbɔ atsu ivum agɛ, <<Anyapuwe unga! Anyapuwe unga!>>

Bɔr Ubirhatu agɛ, <<Àka azĩ anyapuwe unga nibikambi. Umum isi ikpomum unga nggu uvau.>>

⁷ Anggbaashi abi Uyahuda angipa agɛ, <<Umɛn iwemɛn ri ikpem, ikpem hã igɔr igɛ awu ufang unga akpe, ubinkutsu anyangi itsinga awu Ungwẽ Unum.>>

⁸ Ivang Ubirhatu aka agũ rimi, iwei itomi ifɛr unga.

⁹ Unga abvui atsiã ru udzɛpurhe ha, arhusu Uyesu agɛ, <<Ungo udzɛkɛ? >> Bɔr Uyesu asi idzipunga urhɛm.

¹⁰ Ubirhatu age, <<Ungo ukpẽo irherha arherhe nggu umum? Ungo usi ihwengngo uge umum iwe-mum ri ijee iyiki itsũwã ungo use umum inyapuwe ungo?>>

¹¹ Uyesu age, <<Ungo ushiõ ri ijee ri itsimum, ngge iba isi idzengge ru Unum. Nggee unerwi aka atsuka umum ru ubokngo awe ra arhim ananga ungo.>>

¹² Udzur na arherhe akere, Ubirhatu abee itsũwe Uyesu, bõr anggbaashi abi Uyahuda atsarhi irhakmbõ atsu ivum age, <<Ungo uba utsũwũkõ unga, ungo usi iweõ uwerhu Ukaisar. Uben uwuku ugõr uge unga awu uyerhe, unga uwu unggamtsak Ukaisar.>>

¹³ Ivang Ubirhatu aka agũ ubin umbõ aka arherhe, unga akũ Uyesu adzeka na aseĩ nũ utarh ukpuku utsu uvau, ra anang hã umbõ aki isaka ayisa age, <<Ubeu Atarh>>. Ri idũ abi Uyahuda umbõ iki iyisa Ugabbata.

¹⁴ Aka awu atenum ru unum ukpuku ugbisha abin Irhowa Iyiki Igar Utõng.

Ubirhatu agõr abi Uyahuda age, <<Uyerhambi uwi!>>

¹⁵ Bõr abi Uyahuda atsui ivum age, <<Akũna unga adzek! Akũna unga adzek! Anyapuwe unga!>>

Ubirhatu arhusa umbõ age, <<Umbi abee umum inyapuwe uyerhambi?>>

Ateiya abika adzowe idem-Num agõr age, <<Umen ishimen ru uyerhe uwõõ. Ukaisar ukpekũ awu uyerhamen.>>

¹⁶ Mõce Ubirhatu atsukuka unga ru ubok abi Uyahuda umbõ anyapuwe unga. Nggee abi iwa akũ Uyesu azĩmbõ.

*Anyapuwe Uyesu**(Umat 27.32-44; Umar 15.21-32; Irh 23.26-43)*

¹⁷ Uyesu atsã igãrhãmau ucucianga nibikanga adzek utepa akũ azĩ anang akɔɔ umbɔ iki iyisa agɛ, <<Anang Apfupfu Aghow Itsi.>> Ri idũ abi Uyahuda ayisa agɛ, <<Ugorhgota.>>

¹⁸ Umɔ umbɔ anyapuwe unga nggu inera ivaa, unying ru ubok ughanga, unying ikei ru ubok uferanga nu Uyesu ra ateumbɔ.

¹⁹ Ubirhatu atseng isarhe, umbɔ anyapuwe nú igãrhãmau ucuciia ha. Unga atseng agɛ, <<UYESU UNER UNAZARAT, UYERHA ABI UYAHUDA.>>

²⁰ Abi Uyahuda arherhe aka avarhe isarhe ha, ubinkutsu anangke umbɔ aka anyapuwe Uyesu akhapa ru utepa. Itseng hã umbɔ atseng ngge ri idũ abi Uyahuda nu iyi abi Uroma nu abi Uherhini.

²¹ Ateiya abika adzowe idɛm-Num abi Uyahuda asi ibemumbɔ ubinkpi Ubirhatu aka atseng agɛ, <<Niba utsengo, <Uyerha abi Uyahuda,> bɔr utseng uge utsak uwure agɔr agɛ unga awu uyerha abi Uyahuda.>>

²² Ubirhatu agɛ, <<Ubinkpi umum iki itseng, iki itseng ukpɔ nukpɔ.>>

²³ Abi iwa aka anyapuwe Uyesu amaa, umbɔ unyangu atorhanga, agasha agapa anaa, uben unera anyangu ugapa unying, na atorha aki unɔrkang abɔrke. Aki ha asi isɔrmbɔ bɔr anunu ake udzur afafã uba ra abĩã.

²⁴ Umbɔ agɔr adɔka agɛ, <<Umen niba ivarkumen atorha akere, bɔr umen itang iseng ra ake ni inyãni uwuruwi aka igha.>>

Akεε akorhe rimi ngge itsuifer ubinkpi uku utseng ra Arherhu-Num uge,

<<Agasha atorhamum ra adokambɔ,

atorhamum ikɛi umbɔ atang iseng ri itsike.>>*

Ubinkpi abi iwa aka akorhe nukpɔ.

²⁵ Abirabε aka adēē akhapa ru igārḥāmau ucucii Uyesu awu umbɔ uyanga nggu unapumbɔ, nu Umaryamu utserha Ukirhoba, nu Umaryamu Umagadarha.

²⁶ Uyesu aka anyā uyanga nu ungwē imesa ha unga aka abema adēē akhapa umɔ, unga agɔr uyanga age, <<A uze utserh ha, uwεε awu ungwēngo!>>

²⁷ Mɔεε unga agɔr ungwē imesa ha age, <<Uwεε unga awu uyango.>> Udzur ri ivang hā, ungwē imesa ha akū uyisa Uyesu azĩā aseisa nggu unga ri iyanga.

Akpe Uyesu

(Umat 27.45-56; Umar 15.33-41; Irh 23.44-49)

²⁸ Uyesu aka ahwεnga age abina kishoo aka amaake, nu ngge itsuifer ubinkpi uku utseng ra Arherhu-Num, unga age, <<Ugō amē ufer umum.>>

²⁹ Itseu niyɔ itɔk nggu amē inebi akika agbata idēē umɔ. Umbɔ abii usoso ra ake, anyangu iyek iyiki ider avak usoso ha na abere akū azĩ ra angwĩ Uyesu.

³⁰ Ivang Uyesu aka ayɛi amē inebi akika agbata amaa, unga age, <<Iki imaangge!>> Mɔεε unga arherhi itsinga atsūwūka ipfunga.

Akū asawa atar Uyesu

* **19:24** Àka anyā ikɛi: Amb 22.18.

³¹ Mɔcɛ anggbaashi abi Uyahuda ashōrhũ Ubirhatu unga atsu umbɔ abvũĩwe adak abirabɛ umbɔ aka anyapuwe na acipuwe ayormbɔ ru igārḥāmau acuciia ha. Akorhe rimi ubinkutsu awu unum ukpuku ugbisha abin unum ukpuku uwosha, umbɔ asi ibeembɔ ayor anyapa ri igārḥāmau acucii ru unum ukpuku uwosha.

³² Abi iwa aba ru umbɔ ha umbɔ aka anyapuwe nggu Uyesu abvũĩwe adak uner uwu inggbaashia, na azĩ abvũĩwe adak uner uwu uvaa ha.

³³ Bɔr umbɔ aka aba ru Uyesu, umbɔ anyā unga aka akpea, nggee umbɔ asi ibvũĩkumbɔ adaknga.

³⁴ Bɔr unying ra abi iwa ha akũ asawa atar Uyesu ri igbɔmnga, kanying adzirh nu amē adzek.

³⁵ Uner uwuku unyā abin hā kishoo aka akorhe, unga adzowuka ideka. Idekayɛ unga aka arherhe iwu idzidzɛrhe. Unga nibikanga ahwɛnga ugɛ unga arherhe idzidzɛrhe. Unga arherha akɛɛ nggee umbi ikɛi ama awe ru imangmang.

³⁶ Akɛɛ akorhe ru ubinkpi umbɔ aka atsɛng ra Arherhu-Num atsuafer agɛ, <<Upfupfunga unying umbɔ asi ibvũĩkumbɔ.>>†

³⁷ Itsɛng Arherhu-Num ikɛi igɔr igɛ, <<Awuri irhimbɔ uwuruwi umbɔ aka atar.>>‡

Igwirhuwe Uyesu

(Umat 27.57-61; Umar 15.42-47; Irh 23.50-56)

³⁸ Akɛɛ aka atɔng Uyusuf uner Uarimatiya, uwuruwi aka awu ungwɛ imesu Uyesu, ashōrhũ Ubirhatu unga adzowe ijee a unga ashupu iyor Uyesu. Bɔr unga akorha akɛɛ ri iwɔk ubinkutsu

† **19:36** Àka anyā ikɛi: Idzi 12.46; Uva 9.12; Amb 34.20. ‡ **19:37** Àka anyā ikɛi: Uzak 12.10.

unga agũ iwei anggbaashi abi Uyahuda. Ubirhatu abemuka, nggee unga azĩ ashupu iyor Uyesu.

³⁹ Unikodimu, uner ha aka aba ru Uyesu ru untsuuka, azĩã nggu Uyusuf. Unga akpɔm nggu atsei umbɔ iki iyisa umur aka akayi nggu uarho ake aka awe akirhograma isɔka itaar.

⁴⁰ Umbɔ ikivarhambɔ ashupu ukom iyor Uyesu, asakuwe abin isung hã ri iyornga na akũ atorho aberh ukpɔ. Akεε awu ugau idza uner abi Uyahuda.

⁴¹ Ra anangke umbɔ aka anyapuwe unga, icang irham niyɔ iwu umɔ. Ru icang hã utai uku ufa ru ukpɔ umbɔ aki ingwẽwe ukom umɔ. Anasi ingwẽmbɔ ukom umɔ.

⁴² Ngge iki iwu unum abi Uyahuda aki igbisha abin unum ukpuku uwosha nu utai ha ukhapa umɔ, umbɔ adzakukumbɔ iyor Uyesu umɔ.

20

Isisok Uyesu ra akpe

(Umat 28.1-10; Umar 16.1-8; Irh 24.1-12)

¹ Ri igɔkpeka ru unum ukpu inggbaashia ri inuma utɔɔva, ukpe una usi isarkpɔ, Umaryamu Umagadarha azĩã ru utai ha, anyã utarh ukpuku utsim ra angwĩ utai ha uku ugɔrhũkpɔ.

² Nggee unga atĩ azĩã ru Ubitru nu ungwẽ imesa uwuruwi Uyesu aka abema, agɔr umbɔ age, <<Aka atsũwũkumbɔ Uteijee ru udzaka! Umɛn isi ihwengmen anangke umbɔ aka angwẽwe unga!>>

³ Nggee umbɔ Ubitru nu angwẽ imesa ha adzek azĩmbɔ ru utai ha.

⁴ Ikivarhambɔ atĩtser, bɔr ungwẽ imesa uwɔrɔ afaru Ubitru atɔnga, agbaashia azĩ atsĩã ra anang utai ha.

⁵ Unga agbapfu arhi anyã atorho hã aka anu, bɔr unga asi itsĩa ru utai ha.

⁶ Mɔcɛ Ubitru aba ra andzingnga, atsĩã ru utai ha na anyã atorho ha aka anu umɔ.

⁷ Ikɛi anyã atorhake umbɔ aka abope ni itsi Uyesu. Aka afeta anu ra anang akɔ awuweke nggu anang atorha ha.

⁸ Mɔcɛ ungwẽ imesa uwɔɔ uwuku uggbaashia azĩ atsĩ ra anang utai ha, atsĩã ru utai ha. Ivangye unga aka anyã, unga awe ru imangmang.

⁹ Bɔr ri ivang hã umbɔ anasi ihwɛngmbɔ itsɛng Arherhu-Num iki igɔr igɛ awu ufang Uyesu awuri isoka ra akpe.

¹⁰ Mɔcɛ angwẽ imesa ha abvui azĩmbɔ ra ayambo.

*Uyesu adzeka ru Umaryamu Umagadarha
(Umat 28.9-10; Umar 16.9-11)*

¹¹ Bɔr Umaryamu adẽẽ ra awiya utai ha na aciu akpe. Adẽẽ iciu akpe ha nukpi, unga agbapfu na arhi ru utai ha.

¹² Unga anyã ípfu itser-Num ivaa nggu atorho aka aterha asei ra anangke ukom iyor Uyesu uku unu bɔr ushikpɔ umɔ. Ipfu itser-Num hã unying isei udiki itsia, iyi ivaa isei udika adaknga.

¹³ Ípfu itser-Num hã irhusa unga igɛ, <<A utsɛrh ha, ungo uciu usengu?>>

Unga agɛ, <<Aka ashipukumbɔ iyor Uteijee-mum, umum isi ihwɛng anangke umbɔ aka akũna unga azĩ.>>

¹⁴ Unga aka amaa irherha arherha ha, unga adzipa anyã Uyesu aka adẽẽ umɔ bɔr unga asi ihwɛngnga ugɛ awu Uyesu.

¹⁵ Uyesu arhusa unga agɛ, <<A utserh ha, ungo uciu usengo? Ungo uni ubee ungamɔ?>>

Unga akaifɛrhkɔ agɛ use awu uner itser icanghã, nggee unga agɛ, <<A uteiya, aba awu ungo ushupa unga, ungo udɛyiwa anangkɛ ungo uku ungwẽwe unga nu umum izĩ ishupa unga.>>

¹⁶ Uyesu agɔr unga agɛ, <<Umaryamu!>>

Unga adzipa azĩ udiku Uyesu agɔr unga agɛ, <<Urabboni!>> Ri idũ abi Uyahuda agbena agburh, <<A umarhem.>>

¹⁷ Uyesu agɛ, <<Niba ukpɔmɔ umum, ubinkutsu umum inasi izĩmum ru Utɛ kata. Bɔr uzĩ ra angwẽmɛn ugɔr umbɔ ugɛ, <Umun ibvui izĩ ru Utɛmum nu Utɛmbi, izĩ ru Unummum nu Unummbi.>>>

¹⁸ Umaryamu Umagadarha azĩ nggu isarhe ha, agɔr angwẽ imesa ha agɛ, <<Umun inyãmum Uteijee!>> Unga adɛyiwe umbɔ ubinkpi Uyesu aka adɛyiwe unga.

Uyesu adzeka ra angwẽ imesanga

(Umat 28.16-20; Umar 16.14-18; Irh 24.36-49)

¹⁹ Urhɛɛ uku uwe ru unum ukpu inggbaashia ri inuma utɔɔva, angwẽ imesa Uyesu akɔng ananga unying. Iwei anggbaashi abi Uyahuda itsu umbɔ agbange angwĩ ubã kishoo. Uyesu aba adẽẽ ra ateumbɔ na agɔr umbɔ agɛ, <<Ididɔɔr ima iwe nggu umbi!>>

²⁰ Unga aka arherhe rimi amaa, mɔcɛ unga adɛyiwe aboknga nu igbɔmnga. Angwẽ imesa ha agɔm anggɔm umbɔ aka anyã Uteijee.

21 Uyesu abvui agər umbə agɛ, <<Ididəər ima iwe nggu umbi! Ru nyaku Utɛ aka adena umum, rimi hā umum ini idena umbi.>>

22 Unga aka arherhe rimi amaa, məɛ unga afete uwoianga ru umbə, agər umbə agɛ, <<Àka ayɛi Ipfu Isarsatangge.

23 Uben unera umbi aka atsũwe arhimnga, aka atsũwũkumbə ake nukpə. Uben unera umbi aka asi itsũwũkumbi, asi itsũwũkumbə nukpə.>>

Uyesu adzeka ru Utoma

24 Utoma, uwuruwi umbə iki iyisa Akārghwě, unying ru umbə usəkdūmən hā, ashia umə nggu umbə ri ivang hā Uyesu aka aba.

25 Nggee angwě imesa ha agər unga agɛ, <<Umən inyāmən Uteijee.>>

Bər Utoma agər umbə agɛ, <<Umun iba isi inyāmum ughwee akusa ra aboknga, ni ishəmu itokmum ru ughwee akusa ha, ikɛi ni ishəmu ubokmum ru ughwee asawa ha ri igbəmnga, umum isi íwemum ri imangmang.>>

26 Inuma utərək iki itəng angwě imesa ha akəng ri iya ha, ikɛi Utoma awu nggu umbə. Angwĩ ubā agbang, bər Uyesu aba aděě ra ateumbə na agɛ, <<Ididəər ima iwe nggu umbi!>>

27 Məɛ unga agər Utoma agɛ, <<Utsu itokngo ru ungɛɛ, unyā abokmum. Unamu ubokngo ushəma ri igbəmmum. Uneke icicang, bər uwe ru imangmang.>>

28 Utoma agər unga agɛ, <<A Uteijeemum nu Unummun!>>

29 Uyesu agər unga agɛ, <<Ungo unyā umum ngge itsu ungo uwe ru imangmang. Idorh iwe

nggu abirabe aka asi inyãmba umum bər ana awembə ri imangmang.>>

Awu use utsu umbə atseng ubvur uwurε

³⁰ Uyesu akorhe atsar abin idzeu arherhe ra asu angwē imesanga, akirake umbə aka asi itsengmbə ru ubvur uwurε.

³¹ Bər atseng akere ru umbi awe ru imangmang uge Uyesu unga awu Ukiristo, Ungwē Unum, mace ru ubok imangmang ru unga, umbi ama akpo urhe ri itsoknga.

21

Uyesu nu idzeu iyiki idzui aberh

¹ Akere ha aka amaa, Uyesu abvui adzeka ra angwē imesanga nū ubang ukau ukugəng ukpu Utibariya. Rimine ngge iki ikorhe.

² Usiman Ubitru nu Utoma, uwuruwi ha umbə iki iyisa Akārghwē, nu Unataniyerh aka adzeku Ukana ukpu Ugarhirhi, nu angwē Uzabadi, nu ikei angwē imesa abəə avaa awu urhənga.

³ Ubitru agər umbə age, <<Uмум iwuri idze izi udem.>> Angwē imesa abika abər age, <<Umen izimen nggu ungo.>> Nggee umbə adzek atsī ukhukhəə amē azimbə. Bər ru utsuu ukpu ha umbə asi idzurmbə ubin.

⁴ Ivang ukpe uku usar, umbə akpurha anyā Uyesu aka adēē ri ifen ukau ukugəng hā, bər angwē imesa ha asi ihwengmbə uge awu Uyesu.

⁵ Uyesu ayisa umbə age, <<Umbi awerhamum, umbi awembi ra aberh?>>

Umbə age, <<Īī.>>

⁶ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Àka atang igbermbi udiku ubok ugha ukhukhɔɔ amɛ hã, umbi awuri ikpombi akɔɔ.>> Ivangyɛ umbɔ aka atang, umbɔ asi idɛɛ adarhumbɔ igber ha ubinkutsu, arherha aberha amor.

⁷ Mɔcɛ ungwɛ imesa ha uwu Uyesu aka abema agɔr Ubitru agɛ, <<Awu Uteijee!>> Ivang Usiman Ubitru aka agũ agɛ awu Uteijee, unga anyangu untamanga uwuruwi unga aka atsimuwe, atama na ater isha atsĩã ra amɛ.

⁸ Angwɛ imesa abika abɔr igambɔ azĩmbɔ ru ubang ukau ukugɔng ru ukhukhɔɔ ha, agbĩrhã nggu igber ha iki itɔk nggu aberh ha. Umbɔ asi idermbɔ nggu abĩ ubang ukau ha, awu ru nyaki ivarha adaka anaka ataar (300).

⁹ Ivang umbɔ aka adzeka nú abĩã, umbɔ anyã akãã urha ra anang hã nu aberh nú ake, nu uborodi.

¹⁰ Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Àka akũ aberh akɔɔ aba ra akirakɛ umbi aka adzui icicɛɛ.>>

¹¹ Usiman Ubitru afũ ukhukhɔɔ amɛ hã agbiir igber ha akũ azĩ ri ifɛn ukau ha. Igber ha itɔk nggu nggaa aberh unaka ni isɔka itɔɔ nu ataar (153). Bɔr kishoo nu irhɛ aberh ha rimine, igber ha isi ipupungge.

¹² Uyesu agɔr umbɔ agɛ, <<Àka aba atsu ukpee.>> Ra angwɛ imesa ha, unera asi iwea ri ikeramen iyiki irhusa unga ugɛ, <<Ungo uwu ungamo?>> Umbɔ ahwɛngmbɔ agɛ awu Uteijee.

¹³ Uyesu aba anyangu uborodi adzowe umbɔ, na akorhe rimi nggu aberh ha.

¹⁴ Uyesu aka asok ra akpe, ide untaar riyɛ unga aka adzeyiwa ra angwɛ imesanga.

Uyesu nggu Ubitru

¹⁵ Ivangye umbɔ aka amaa itsukpee, Uyesu agɔr Usiman Ubitru age, <<A Usiman ungwẽ Uyohana, ungo ubema umum unango ibibemaye abere aka abema umum?>>

Ubitru age, <<Ĩ, Uteijee, ungo uhwego umum iki ibema ungo.>>

Uyesu age, <<Ufuka angwẽ itsurhimum.>>

¹⁶ Uyesu abvui arhusa unga age, <<A Usiman ungwẽ Uyohana, idzidzerhe ungo ubemungo umum?>>

Unga age, <<Ĩ, Uteijee, ungo uhwego uge umum ibemum ungo.>>

Uyesu age, <<Urhisa idaimum.>>

¹⁷ Uyesu arhusa unga ide untaar age, <<A Usiman ungwẽ Uyohana, ungo ubemungo umum?>>

Amɛn Ubitru aghong, Uyesu aka arhusa unga idikũnga itaar age, <<Ungo ubemungo umum?>> Unga age, <<A Uteijee, ungo uhwego abina kishoo, ungo uhwego uge umum ibemum ungo.>> Uyesu age, <<Ufukuwa idaimum.

¹⁸ Umum indeyiwa ungo idzidzerhe, ivangye ungo uku uwu uwedzem, ungo iki isaku utsim abinngo nibikango nu uzĩ anangke ungo uku ubee. Bɔr ivangye ungo uba ukɔɔ ungo uwuri ibera abokngo nu uwɔɔ atsimma ungo atorho na akũna ungo azĩ anangke ungo uku usi ibeengo izizĩ.>>

¹⁹ Uyesu arherhe rimi unga adeyiwe ikpũ akpe Ubitru aka awuri ikpe akpoi Unum. Mɔce unga agɔr Ubitru age, <<Udɔsa umum.>>

Uyesu nu ungwẽ imesa uwɔɔ

²⁰ Ubitru adzipa arhi undzing anyã ungwẽ imesa ha, uwuruwi Uyesu aka abema aka adɔsa umbɔ. Uwɛrɛ ha unga awu ungwẽ imesa ha uwuku ufata ri ikɔ Uyesu ri ivang iki igha Irhowa Iyiki Igar Utɔng na arhusu Uyesu agɛ, <<A Uteijee, awu ungamɔ awuri igha adakngo?>>

²¹ Ivang Ubitru aka anyã unga, unga arhusu Uyesu agɛ, <<A Uteijee, utsak uwurɛ awu use iko-rhe nggu unga?>>

²² Uyesu agɛ, <<Umun iba ibee unga abɛk utɛku umum iki ibvui iba, awu use awe akingo? Awu ufang ungo udɔsa umum!>>

²³ Akɛrɛ ha atsu arherhe ha atɛrhã ra abika adɔsu Uyesu ugɛ ungwẽ imesa ha asi ikpea. Bɔr Uyesu asi igɔra ugɛ asi ikpea, agɔr agɛ, <<Umun iba ibee unga abɛk utɛku umum iki ibvui iba, awu use awe akingo?>>

²⁴ Uwɛrɛ ha unga awu ungwẽ imesa ha aka ani idzowe ideka ra abin akɛrɛ, ikɛi unga atseng ake. Umɛn ihwɛngmɛn idekanga iwu idzidzɛrhe.

²⁵ Bɔr abin akɔɔ arhɛrhɛ Uyesu aka akorhe. Agɛ umbɔ atsɛngmbɔ ubɛn ubin, umum ikaifɛrhkɔ ugɛ upfunga kishoo usi íwekpɔ ru ubã ukpuku udɛɛ unyanga abvurkɛ umbɔ aka itsɛng.

Ibibemuwe-Num Iyiki Ifa Ru Dũya
Duya: Ibibemuwe-Num Iyiki Ifa Ru Dũya (New
Testament)

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Duya)

Translation by: Dũya Development Association

Contributor: SIL Nigeria

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source files dated 8 May 2025

3ccd0531-8578-54e4-a023-62d4592e4b27